43

enllaç

Any 11
Volum V
Estiu del 1994

enllaç som una associació cultural amb més de 21 anys de vida i que ens plantegem els objectius següents:

1er)- Proposar i impulsar la relació entre col.lectius i sectors socials que malden per un canvi sòcio-cultural (de mentalitat, econòmic, polític,...) que faci avançar en l'alliberament de les persones i dels pobles, basada en l'intercanvi d'informació, el debat ideològic i l'ajut mutu en accions concretes.

2on)- Promoure i potenciar un procés educacional entre la gent culturalment activa, per tal d'adquirir una visió global de la realitat i dels canvis de volem dur a terme.

3er)- Potenciar i difondre la presència ideològica tant a nivell nacional com internacional que, a modus de catalitzador d'idees alienes i pròpies, en faci augmentar la velocitat de distribució.

Com podeu observar, **VIA FORA!** és un recurs essencial dins del nostre projecte. A més, disposem d'una casa construïda en camps de treball internacionals (**el Centre Permanent de Cultura Popular** del Turó dels Pujols, comarca de l'Alt Penedès) i que està configurat com a centre de documentació i de treball. Com a centre de documentació, consta d'una biblioteca especialitzada en cultura popular i dinamització cultural, i d'una hemeroteca amb revistes nacionals, estatals i internacionals, especialitzades en moviments alternatius. Com a centre de treball, organitzem i acollim trobades de gent culturalment activa que permetin la reflexió, la discussió, l'intercanvi d'experiències i l'elaboració de projectes d'acció, encaminades totes a dinamitzar el nostre entorn i a trobar camins d'alliberament personal i col.lectiu.

enllaç is a cultural association which has been existing for over 21 years. Our main objectives are the following:

1st)- To propose and put forward a relationship between the organised groups and the social sectors that struggle for a social-cultural change (in mentality, in economy, in politics,...) thus allowing an advance in the liberation of individuals and peoples; this is based on exchange of information, ideological debates and mutual help in specific actions.

2nd)- To promote and strengthen an educational process among culturally active people, so that a general view of reality and of the changes we wish to attain may be reached.

3rd)- To strengthen and spread out an ideological presence -at a national level as well as at an international level- that, by giving a boost to both our own ideas and those of others, may increase distribution of these ideas.

As you can see, **VIA FORA!** is an essential resort within our project. Furthemore, we have a house built by international work camps **(the Popular Culture Permanent Centre**, at Turó dels Pujols, in the Alt Penedès county), which is established as a document and work centre. As a document centre, it consists of a library specialised in popular culture and cultural dynamics, and a review library with national, state and international reviews and magazines specialised in alternative movements. As a work centre, we organize and host meetings of culturally active people, thus allowing meditation, discussion, exchange of experiences and the preparation of action projects, all directed to urge the awareness of the people surrounding us, and to the encounter of methods of individual and group liberation.

enllaç estas kultura asocio kiu fondiĝis antaŭ 21 jaroj kun jenaj celoj:

1e)- Proponi kaj akceli la rilatojn inter sociaj kolektivoj kaj sektoroj kiuj strebas por socikultura ŝanĝo (mensa, ekonomia, politika,...) kiu antaŭeniru por la liberigo de la homoj kaj de la popoloj, surbaze de informadŝanĝo, ideologia debato kaj reciproka helpo en konkretoaj ogadoj.

2e)- Promocii kaj potencigi edukan procezon inter la homoj kulture aktivaj, laŭcele akiri totalan komprenon de la realo kaj de la ŝanĝoj kiujn ni celas.

3e)- Potencigi kaj disvastigi la ideologian intereson je nacia kaj internacia niveloj kiu, kvazaŭ katalizilo de propraj kaj aliulaj ideoj, pligrandigu ĝian distribuan rapidecon.

Kiel konstateble, **VIA FORA!** estas esenca rimedo en nia projekto. Krome, ni posedas domon, kiun konstruis internaciaj laborbrigadoj (**la Konstanta Centro de Populara Kulturo** en el Turó dels Pujols ĉe la komarko Alt Penedès) kiu utilas kiel centro de dokumentaro kaj laboro. Kiel dokumentejo, ĝi havas specialigitan bibliotekon pri populara kulturo kaj kultura aktivigo kaj de revuoteko kun revuoj enlandaj, ŝtataj kaj internaciaj specialigitaj pri altrenativaj movadoj. Kiel laborcentro ni organizas renkontiĝojn de homoj kulture aktivaj kiuj permesu la pripensadon, la diskutadon, la interŝanĝon de spertoj kaj la prilaboradon de agadprojektoj, ĉiuj celantaj aktivigi nian ĉirkaŭaĵon kaj trovi vojojn de persona kaj kolektiva liberigo.

CREIXEU I MULTIPLIQUEU-VOS

La diferència de l'índex de natalitat col.labora en decidir la línia divisòria entre els anomenats països del tercer món i els altres. Les conclusions que en treuen els culpabilitzent tots. Uns Països perquè les seves pobladores tenen moltes criatures i així l'única cosa que aconsegueixen és malbaratar els recursos naturals i augmentar la seva pobresa. D'altres perquè les seves pobladores en tenen poques i amb això estan provocant l'envelliment de la població. En alguns d'aquests països, tant els d'un tipus, com els de l'altre, ja es duen a terme accions concretes: prohibició de tenir més d'una criatura, negació d'ajuts a les famílies que en tenen més d'una, esterització forçosa; desenvolupament de tot tipus de reproducció assistida, prohibició de l'avortament, ajudes institucionals a qui tingui més criatures...

El tema de la població mundial només es pot tractar d'una forma global, no ha de constituir una dada més per reafirmar la línia divisòria entre uns països considerats rics i uns altres considerats pobres. Potser uns punts de reflexió podrien ser el següents:

- L'anàlisi de les relacions entre les persones i la natura.
- Les dones, com a protagonistes principals, han de dir la seva sobre aquest fet.
- Cal entendre l'emigració com a element regulador de la distribució de recursos.
- La consideració de les relacions d'altres cultures com a forma d'interculturalització i no de desnaturalització de la cultura pròpia.
- La producció ha d'ésser en funció de la necessitat i no en funció de la necessitat que es crea.
- Els recursos són limitats, però en canvi això no es té en compte perquè *progrés* significa explotar-los cada vegada més.

El punt de vista sobre com estan les coses actualment sembla que sigui considerar que la superpoblació acabarà amb els recursos, però, el consum, no els acabarà abans?

Via Foralt núm 43, Volum V. Estiu 94

L'ENCONTRE DE LES CONCEPCIONS DE LA VIDA ORGÀNICA EN OCCIDENT I ORIENT I ELS SEUS POSSIBLES APROFITAMENTS EN LA MEDICINA MODERNA

Nagao Tsutomu

Us oferim un treball que analitza la problemàtica de la medicina oriental en un país com Japó, on originàriament es practicava de manera generalitzada i on poc a poc la medicina occidental al.lopàtica ha esdevingut hegemònica. Tanmateix, l'autor, a través d'aquesta reflexió ens ofereix un punt de vista esperançador tot dient-nos:"...haurem de conservar, o més aviat estimular en nosaltres, el sentit de l'equilibri i la flexibilitat del bambú".

Aquest article ha estat traduït de l'espanyol de la revista mexicana Opciones núm 35

The conceptions of organic life encounter in Occident and Orient and its possible utilization in modern medicine.

Here you are a study which analizes the oriental medicine problematical in a country like Japan where originally it was practised in general and where gradually the allopathic occidental medicine has becomed hegemonic. Nevertheless, the author, through this reflexion offers to us a hopeful point of view saying:"...we will have preserve, or better to stimulate in ourselves the bamboo sense of balance and flexibility. This article has been translated from Spanisch of the Mexican review Opciones nº 35.

Ni prezentas analizan verkon pri problemoj de orienta medicino en lando kiel Japanio kie origine kaj ĝenerale oni praktikis ĝin kaj kie iom post iom la okcidenta alopatia medicino preskaŭ gin tute anstataŭis. Tamen la aŭtoro pripensante pri tio prezentas al ni sian esperigan vidpunkton dirante: "Ni devos konservi eĉ pli bone instigi en ni mem la ekvilibran senton kaj la flekseblecon de la bambuo".

Tradukita artikolo el la hispana de la meksika revuo "Opciones n-ro 35".

El paulatí procés d'occidentalització del planeta pertoca a tots els que es consideren ciutadans del món i responsables de l'esdevenir històric. Entre els joves japonesos és possible observar com la gran majoria ha oblidat que alguna vegada el Japó va haver d'occidentalitzar-se, sense veure amb això res objectable. El present article, a més a més de ser il.lustratiu, assenyala precisament l'enfocament que haurien d'adoptar els partidaris de la tradició, crítics d'Occident.

El cert és que avui en dia, el ciutadà japonès que així ho desitgi pot recòrrer a qualsevol tractament de medicina occidental sempre i quan faci ús de la seva credencial d'assegurança social. Tanmateix, haurà de pagar quantitats molt elevades de diners si opta per la medicina xinesa. Al darrere d'això, està la idea que la medicina occidental ha provat ser la millor del planeta.

Dins d'aquest panorama resulta interessant observar com Nagao Tsutomu, originàriament de vocació occidentalista, planteja la necessitat de revisar cer-

tes qüestions que varen quedar pendents en el ràpid procés d'occidentalització del Japó, arribant a definir conceptes que es creien definitivament superats en la nostra "aeròbica" modernitat.

Afortunadament, hi ha en les noves generacions japoneses gent que intenta, utilitzant la seva formació occidental, relativitzar la superioritat d'una cultura sobre una altra, reexaminant vells problemes encara no resolts.

Nina Lluhl

Al 1774, el renombrat metge japonès del segle XVIII Guenpaku Suguita (1733-1817), basant-se en el cèlebre llibre del metge alemany Johan Adam Kulmus (1689-1745), titulat *Ontleed Kundige Tafelen*, va donar a conèixer entre els seus col.legues japonesos els principis bàsics de la medicina occidental. És un fet històric ben comprovat que va ser ell el qui va emprendre la difícil tasca de traduir aquest llibre, juntament amb els seus col.legues Nakagawa Dyunan (1739-1786) i Maeno Ryotaku (1723-1803), metges formats en la tradició de l'escola xinesa. Nogensmenys, menys conegut és el fet que en el procés de traducció, Guenpaku va fer correspondre el concepte *chi* de la medicina xinesa amb el fluid nerviós de la medicina occidental, conceptes indispensables per a la comprensió de la vida orgànica. Referir-se detalladament al que va ser aquest procés de comparació és una qüestió imprescindible, ja que segueixen produint-se confusions en la comprensió d'ambdós conceptes.

Guenpaku va escriure diversos llibres sobre medicina xinesa i occidental, entre els quals es troben el *Nou llibre d'anatomia* i el *Yodyoshichifuka*, els quals han de donar-nos la clau de volta per entendre el perquè de la interpretació del *chi* com a fluid nerviós. Vege'm el que ens diu al respecte el segon dels seus llibres: *el que jo anomeno* shinkeidyu *en el* meu Nou llibre d'anatomia *és el que en xinès es defineix com quelcom sense forma i en la versió occidental com quelcom concret.*

I afegeix, en el seu *Kaitai shinsho*:

El fluid nerviós -que jo tradueixo com shinkegyu *-es produeix en el cervell i es propaga per tot el cos, passant a través dels nervis. És gràcies a aquest fluid que el cos pot funcionar a la seva màxima capacitat (...) He traduït fluid nerviós com* ikiru-ki *(energia vital).*

Si ens guiéssim per les citacions anteriors ens adonaríem que Guenpaku va comprendre el sentit exacte del vocable holandès *zenuwogt* (*zenuw*: nervi; *vogt*: fluid), per la qual cosa va traduir el concepte de fluid nerviós pel terme japonès *shinkeidyu* (líquid nerviós). És a dir, que va interpretar el sistema nerviós com un fluid corporal intern.

En el seu llibre *Yodyoshichifuka* trobem així mateix, la seva interpretació de fluid sanguini. Aquestes són les seves paraules:

La sang és el resultat de la cosa ingerida i flueix sense descans per tot el cos, a l'igual que l'aigua d'un riu flueix sense parar. En la medicina

occidental s'estima que és a la sang on es produeix el zenuw vogt *(fluid nerviós) i això és el que els xinesos denominen chi.*

Aquesta interpretació ens fa pensar que Guenpaku va concebre la paraula chi, que generalment s'interpreta de manera vaga com energia, com quelcom concret proper al concepte mèdic occidental de fluid corporal intern.

En el fons, va ser precisament aquesta manera de presentar el problema la que per primera vegada va contraposar, en el Japó, el concepte de vida orgànica en Orient i Occident. És a dir que Guenpaku, pel sol fet de fer correspondre el *chi* de la medicina xinesa amb el fluid nerviós de la medicina occidentla, va haver d'enfrontar-se tot i que mai va tenir èxit amb la difícil tasca de trobar-li una definició al gairebé "indefinible" concepte de *chi.*

La paraula *chi* utilitzada en medicina xinesa prové en realitat del vocabulari cosmològic de la Xina antigua i originàriament tenia el significat de *"moviment rítmic que constitueix la base de tota la vida (orgànica o inorgànica), creadora aquesta de tot l'univers en forma de vaivé (separació i comunió) constant"*, la qual cosa li dóna un caràcter ambigu i contradictori.

En la medicina xinesa, la tasca concreta i principal constitueix en localitzar el *chi* -el qual compta amb una via de circumval.lació interna denominada *keiraku*- bloquejat al cos i en donar-li fluidesa, segueix, per altra banda, conservant una noció ambigua d'aquest i regint-se per la llei cosmogònica xinesa de l'*ingoguio* (els cinc principois del *yin* i el *yang*).

No se sap amb certesa el que va entendre Guenpaku per *chi*, ja que encara queden per desxifrar les anotacions que va fer en el procés de

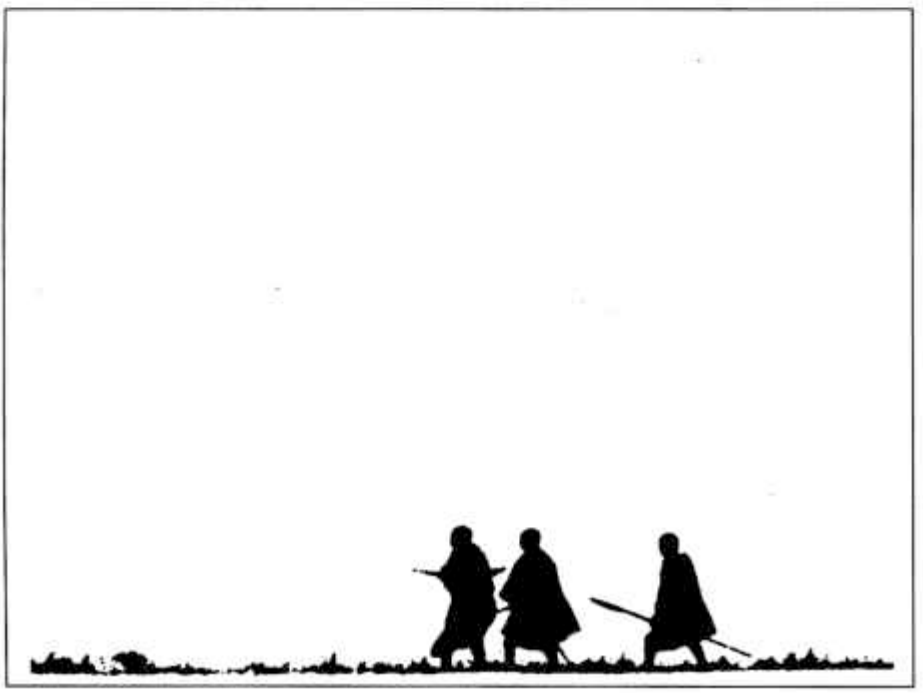

traducció, però gairebé podria assegurar-se que la seva concepció no va deixar de ser ambigua, ja que tant en el *Yojoshichifuka* com en els seus altres llibres fa comentaris on el *chi* ja no és ni tant *fluid* ni tan científic. Es tracta de comentaris com aquest: *el* chi *s'escapa l'escalfar-se i es fuga per ventositat.* O bé aquest altre: *Quan el* chi *es concentra fa sorolls com de tro (gasos) o d'aigua en el cos, amb la qual aconsegueix a la fi fluir.* O encara en aquest altre: *El* chi *es manifesta de la mateixa manera, fins i tot en persones d'alta alcúrnia, ja que es basa en les lleis de la naturalesa.*

El curiós és que Guenpaku, crític radical de la forma especulativa a l'utilitar conceptes de l'escola xinesa i la japonesa -en especial de l'escola *Gosei* d'inspiració xinesa- i enemic de la falaç teoria de l'*ingoguio* s'expressés amb expressions tant típiques d'elles. Per explicar aquesta contradicció, podríem dir que malgrat que per algú com Guenpaku, que es va passar tota la vida combatent el pragmatisme i l'empirisme de la medicina xinesa en favor del caràcter demostratiu de la medicina occidental, l'existència del *chi* era quelcom innegable i que, en tot cas, les seves característiques eren fàcilment equiparables al sol concepte fisiològic del fluid nerviós.

Siguin quines siguin les raons, va resultar que al final les dues concepcions diferents de la vida orgànica, l'oriental i l'occidental, confrontades en l'arxipèlag japonès, varen perdre la seva única oportunitat de mantenir un diàleg seriós. Posteriorment mai tindrien l'oportunitat de tornar a tenir aquest diàleg: la política de l'era Meidyi (1868-1912) va proposar l'occidentalització total de la medicina, la qual cosa va portar una ràpida devallada de la medicina xinesa.

Afortunadament en els darrers anys a la República Popular Xinesa s'ha fixat com a meta estudiar científicament el mecanisme de la teràpia tradicional del *chi kon dyo*, base absolutament necessària per arribar a definir algun dia el *chi* i incorporar-lo, en una proporció conciliatòria, a la medicina occidental.

Aquesta sana actitud permetrà, sense caure en dogmatismes cientifistes, estudiar els mecanismes del *chi* per convertir-lo en objecte d'estudi, deixant de costat tantes mixstificacions i interpretacions infundades.

És d'esperar que d'ara en endavant es prengui una actitud de revisió, tant a nivell humà com científic, que permeti reconstruir i posar en funcionament una manera de treballar en aquest camp, sense haver de discutir sobre la superioritat d'Occident o Orient, per a benefici de tota la humanitat. És indubtable que si no volem desaprofitar els esforços i el llegat de Guenplku, haurem de conservar, o més aviat estimular en nosaltres, el sentit de l'equilibri i la flexibilitat del bambú.

Nagao Tsutomu

“Hem viscut per salvar-vos
els mots,
per retornar-vos el nom
de cada cosa.”

Salvador Espriu

Grup Endesa

Fidels a la nostra inquietud i vocació de suport a diferents manifestacions culturals, a ENHER patrocinem la I MOSTRA DE REVISTES EN CATALÀ. I felicitem a totes elles per l'energia amb la que divulguen la nostra llengua.

ENHER, PATROCINADOR DE LA 1ª MOSTRA DE REVISTES EN CATALÀ

enher
En bona companyia

CAP A ON ANEM?(i2). ON SOM: BURGESIA, TECNOBUROCRÀCIA. ALTERNATIVES

Raul García-Durán Lara

Aquesta segona part (la primera es va publicar a VIA FORA!! núm41), el seu autor la inicia amb la crisi del 1973, tot analitzant-la en els seus diferents aspectes: crisi de producció, de model de consum, de divisió internacional del treball, ecològica, del paper de l'estat, de valors... tot proposant un debat sobre les seves possibles solucions, així com de les diferents reaccions que aquesta crisi global ha i està desencadenant.

Acaba el treball amb el profund convenciment que actualment es viu una situació realment molt rica i interessant de cara a nous i radicals plantejaments.

In this second part (the first one published in VIA FORA!! num 41) its author starts with the 1973 crisis making an analysis of its different aspects: production consumption model, work international division, ecological, state's rôle, values... proposing a debate about possible solutions and different reactions that this global crisis has broken out and still is doing.

He finishes the study with the deep conviction that nowadays we live a situation really very rich and interesting face to new and radical plannings.

En tiu ĉi dua parto (la unua aperis en VIA FORA!! n-ro 41) ĝia aŭtoro komencas per la krizo de 1973 kun analizado de ĉiuj ĝiaj malsamaj aspektoj: krizoj de produktado, de konsummodelo, de internacia labordivido, ekologia, de la ŝtata rolo, de la valoroj... kun propono de debato pri ĝiaj eblaj solvoj, ĉe pri la malsamaj reagoj kiujn ĉi globala krizo provokis kaj provokas.

La artikolo finiĝas kun la profunda konvinko ke nuntempe oni spertas situacion fakte tre riĉan kaj interesan fronte al novaj kaj radikalaj proponoj.

Malgrat pugui ésser llegit independentment, aquest article és la segona part del publicat a VIA FORA!! núm 41, en el qual s'analitzava el procés de formació d'una nova classe social, cada cop més dominant, a la que anomenava "tecnoburocràcia professional" per la seva apropiació jeràrquica del coneixement, coneixement cada cop més tècnic, informació en comptes de saviesa.

Aleshores ens vàrem quedar en la crisi del 1973. ¿Crisi també de la tecnoburocràcia com sembla significar l'auge del neoliberalisme, la tornada, per alguns, al "capitalisme salvatge" en comptes del capitalisme organitzat, gestionat per la tecnoburocràcia? Partim d'una mínima anàlisi de la crisi, autèntica base del "on som?" el qual ens dóna les pistes per al "a on anem?"

LA CRISI DEL 1973

El capital té crisis cojunturals - desajustament entre l'oferta i la demanda- i també crisis estructurals: moments en els quals s'esgota el mo-

del d'acumulació vigent, fent necessaria una reestructuració general, la recerca d'un nou model. La crisi del 73 és d'aquest segon tipus, essent el problema del petroli només el detonant, una manifestació més de la crisi, no pas la seva causa (d'aquí el que la baixa del preu de l'or líquid signifiqués tan sols una recuperació conjuntural, 1985, no pas la sortida de la crisi). Considero que la crisi de 73 és una crisi estructural i profunda, perquè és alhora:

- Crisi del model de producció (del fordisme, com molts han dit). Difícilment es put ja incrementar la intensitat del treball, ni amb nous estudis de temps (taylorisme), ni amb cadenes més ràpides (fordisme), trencant-se amb això l'espiral (característica de l'auge de la postguerra) increments de productivitat/increments de salaris/ increments de preus. Les lluites socials dels anys seixantes són la conseqüència i la manifestació d'aquesta crisi: absentisme, lluites concretes contra la productivitat. Avui dia no existeixen aquestes lluites generalitzades però és evident el manteniment de la lluita productivitat-salaris.

- Crisis del model de consum: El capitalisme havia comprat la passivitat dels treballadors amb els augments dels salaris, però aquests permeten la diversificació del consum, la qual cosa augmenta les contradiccions de producció de masses fordista, basada en el consum també de masses: molta gent comprava el mateix producte. Ara, amb més renda, cadascú pot pagar-se el seus propis capricis, i els vol. El sistema ha d'evolucionar del treball en cadena al *just in time* (el producte que vol el client en el moment que ho vulgui).

- Crisis de la divisió internacional del treball. Xina i Cuba havien estat els avisos: el "Tercer Món" s'estava cansant ja del seu paper d'explotat. Vietnam és en aquest sentit crucial. Màxim quan d'una manera o altra no fracassa del tot la consigna del Che de crear diversos Vietnam. En això sí que és important el tema del petroli, no tant per les conseqüències (cojunturals) de l'alça del seu preu, sinó pel que exemplifica l'intent del Tercer Món de controlar les seves matèries primeres.

- Crisi ecològica: Els informes del Club de Roma sobre la destrucció dels recursos són de finals dels anys seixantes i principis dels setantes. Són la crida d'atenció ja no pas per grups revolucionaris, sinó pel propi capital que s'anadona que, en contra del seu funcionament, el creixement no pot pas ésser il.limitat. El fre en la inversió és immediat: abans d'invertir cal pensar molt bé en què, el marge d'incertesa, de poca confiança, creix de manera extraordinària.

- Crisis del paper de l'estat. Que aleshores, "Estat Benestar", és bàsicament l'increment del consum. Ara el capital necessita més aviat:

a) reestructuració de la producció (i de la competència: sempre els moments de crisi han estat de concentració i de centralització del capital),

b) flexibilització del consum (ja no de masses), i,

c) flexibilització del mercat de treball (per a la baixa de salaris).

La mateixa crisi accentua la crisi de l'Estat del Benestar: no és el mateix pagar l'assegurança de desocupació al

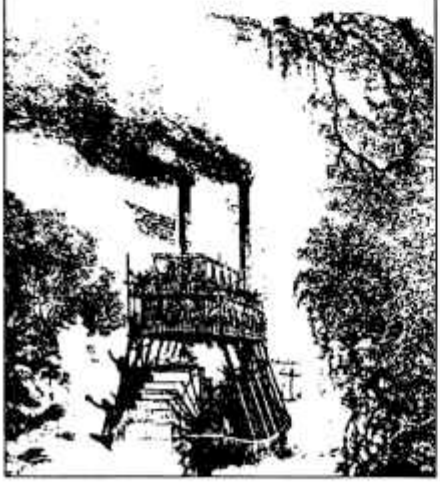

5 que al 20% de la població activa. Voldria ressaltar que parlo de crisi del paper de l'estat, de crisi de l'Estat del Benestar, no pas de crisi de l'estat. En contra dels plantejaments del "neoliberalisme", l'estat no ha deixat d'intervenir, molt al contrari, intervé més i de forma qualitativament més important: ha passat d'estat consumidor a estat planificador. El neoliberalisme intenta disminuir la intervenció estatal només amb allò que fa competència amb les grans empreses (empresa pública i sectors abans considerats no rendibles, però ara bons mercats: sanitat, educació...).

- Crisi de valors. Pot ser que aquesta sigui la conseqüència i la causa principal de les lluites dels anys seixantes. La dita que *el treball dignifica* ja no és creïble, ara el que compta és el consum. Però, tanmateix, el capital segueix extraent els productes per al consum del treball alienat dels treballadors i a més a més vol pagar menys per ell. Afegim a això el canvi de costums, la creixent llibertat sexual (tot i mercantilitzada), la crisi de la religió com a mitjà de control social, la crisi de la família...

SOLUCIONS?

No estan ni molt menys clares. Malgrat que coneixem com intenta sortir-se'n el capital, quines han estat les que ha posat en marxa:

a) Increment de la internacionalització. Tant el mercat com la mateixa producció són ja mundials, sense nacionalitat. La qual cosa no nega pas el que hem dit sobre l'increment del paper de l'estat nacional com esmentavem, planificador (en recolzament a

les grans empreses), regulador i amençador de la lluita de classes (totes les organitzacions obreres mantenen el seu caràcter nacional i els conflictes passen ara més que mai per l'estat, amagant l'enfrontament de classes de fons). Aquest caràcter dels estats, significa un sostre al procés d'internacionalització? No, el que senzillament implica és la necessitat de formes de regulació política internacional (un "nou ordre econòmic internacional" dirà Bush) ja en procés de comprovació: reorganització i noves tasques de l'ONU (força militar), trilateral, Grup dels 5, FMI, BM... El que és segur és que "el nou ordre" no es desenvoluparà sense fortes contradiccions (com es pot resoldre la situació del Tercer Món?), i provocarà, ha provocat ja, forts conflictes internacionalistes.

b) Increment de la tecnoburocratització. A través del reforçament del paper de l'estat i a través de les "noves tecnologies" (i els seus agents científico-tècnics), en teoria la bareta màgica que resoldrà tots els problemes. Sempre les reestructuracions del capital han anat de bracet d'un profund canvi tecnològic. (1a. i 2a. revolucions industrials), però en aquest cas la concordància sembla més problemàtica, facilitant l'auge de la tecnoburocràcia enfront del capital:

- La mateixa amplitud del canvi tecnològic i la seva interrelació, fa que el cost de la renovació sigui molt elevat: no es tracta tan sols d'introduir una nova màquina o bé un material, sinó que implica la reorganització del procés productiu, i en molts casos de la mateixa gestió de l'empresa.

- La rapidesa del progrés tecnològic frena la inversió en ell. Difícilment una empresa realitzarà la forta inversió necessària si pensa que quan pugui fer funcionar el nou sistema, molts dels seus components ja puguin quedar obsolets.

- Les noves tecnologies són àmpliament destructores d'ocupació i per tant de pder de compra, de demanda.

D'aquí el que tant la investigació com l'ús de "noves tecnologies" vagin en part de la mà de l'estat (una altra raó del seu reforçament).

RESULTATS?

Encara estan per veure, però tanmateix ja podem dir quelcom a partir dels seus primers efectes, que s'ha resumit en el concepte de "societat dels dos o tres terços". A nivell nacional i internacional.

A nivell nacional:

1- Una capa superior amb poder de decisió, formada pels propietaris de capital i per aquells que per la seva formació, dirigeixen-gestionen-posseeixen les empreses i l'estat (la tecnoburocràcia).

2- Els traballadors, que han sabut i saben adaptar-se als nous sistemes i a les noves tecnologies: bona part d'ells tècnics intermedis o baixos o acabats de sortir (encara sense carrera professional vers la capa dirigent).

3- Els treballadors no adaptats: aturats, vells, joves, dones, aquells que tenen dificultat d'estudi, etc...

A nivell internacional:

El mateix però, amb països en comptes de capes socials. En la cúspide: Japó, USA, Alemanya. En la segona capa: la resta d'Europa i els ti-

gres asiàtics. En la tercera: la perifèria, més que mai Tercer Món.

Però centrem-nos en el nostre tema principal: la tecnoburocràcia. No sols no desapareix sinó que es reforça. Cada cop més l'estat es tecnoburocratitza per complir les seves noves funcions i a més a més les noves tecnologies ratifiquen el poder tecnoburocràtic a les empreses. Tant en les productores de béns com en les de serveis (sector que ha d'absorbir bona part del treball del tercer terç i de la capacitat de demanda del primer).

FI DEL CAPITALISME?

No. Aquest és l'error de moltes de les anàlisis sobre la crisi i de bona part de les anàlisis sobre la tecnoburocràcia (Rizzi, Burnham, Bettelheim). L'auge i la consolidació de la tecnoburocràcia no implica la caiguda proporcional de la burgesia i molt menys del capitalisme, molt al contrari es produeix com a conseqüència del perfeccionament del sistema i de la mà de la burgesia monopolista més moderna. Tanmateix, sí que podem assenyalar, que la crisi és un increment de les contradiccions (parcials) entre la tecnoburocràcia i la burgesia monopolista, de fet, entre el predomini de la raó tecnològica, o de la raó econòmica. La majoria de les vegades ambdues coincideixen, però sembla que no pas del tot en la crisi actual, (hem assenyalat ja les dificultats econòmiques que existeixen avui dia amb les noves tecnologies).

Filant molt prim podem lligar amb aquest conflicte les dues sortides existents fins ara:

a) La cosa bàsica seria el procés d'internacionalització, l'extensió del capital amb totes les seves conseqüències (industrialització, increment del proletariat a escala mundial), mantenint el predomini de la raó econòmica, la recerca de noves fonts de benefici. Seria la sortida de la burgesia monopolista que extreu la seva riquesa del proletariat i necessita ampliar-lo. Efectes? pocs canvis socials, tot i que molt possiblement a curt termini, amb un resorgiment dels conflictes a la perifèria: organització

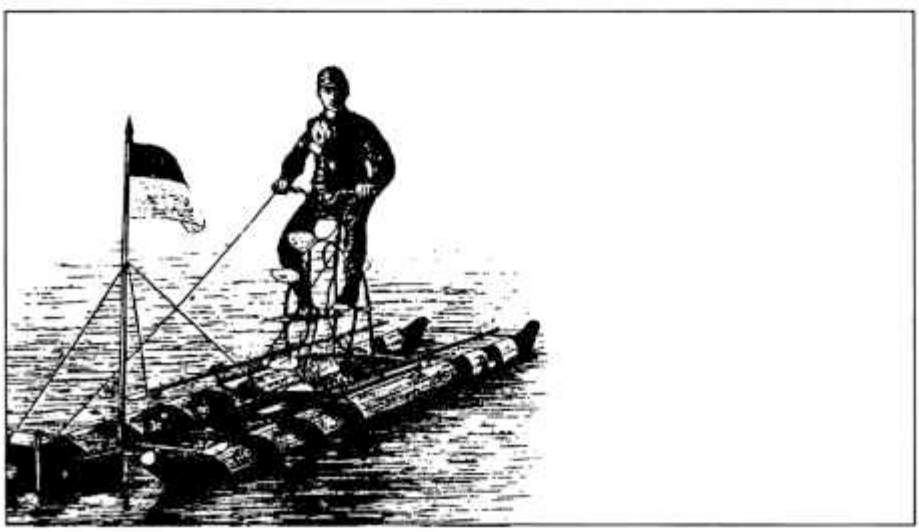

del moviment obrer a les noves fàbriques, etc.

b) La cosa bàsica seria el desenvolupament de les noves tecnologies, el predomini de la raó "científica", tot el que pot aconseguir-se a partir del progrés científico-tècnic s'ha de realitzar, siguin quines siguin les seves conseqüències socials i econòmiques. Aquestes cal tenir-les en compte, però, per adequar el progrés tècnic, mai per condicionar-lo. Aquesta seria la sortida tecnoburocràtica. La seva culminació, si no hi ha un procés social, lluita de classes, de control de la tecnoburocràcia, podria ser quelcom semblant al *1984* d'Orwell o al *Món feliç* de Huxley o fins i tot , per ser més moderns al *Blade Runner* (enginyeria genètica...)

No és per casualitat que les dues sortides es desenvolupen de moment de manera simultània. Entre les dues classes són encara més els interessos comuns, tot i que amb matisos, que no pas les seves diferències. El model pot ésser comú, àdhuc eficaç a mig termini. La crisi econòmica i social no s'ha convertit en crisi política. L'ofensiva ideològica neoliberal i la caiguda del bloc de l'Est han tapat les boques dissidents no tancades per la repressió. La societat es reprodueix en la seva configuració actual i en les pressumptes sortides ja assenyalades. Tot i no ésser sortides reals:

- Resta sense solucionar, totalment, la crisi ecològica. A aquest nivell l'alternativa del capital, tracta de desenvolupar nous sectors d'activitat (destrucció de residus, productes ecològics) ha estat coherent amb la seva naturalesa (recerca del guany i l'expansió), però la sortida és molt pobre, sense cap solució al problema de fons: no és possible el creixement il.limitat mentre que el capitalisme funciona a través del creixement...

- El neoliberalisme ha posat un sedàs a la crisi de valors, ha eliminat el conflicte social que aquesta significava, però tanmateix tampoc l'ha solucionat: el treball, la recerca del benefici, el diner, la competència són acceptats com a necessaris, però no constitueixen valors assumits ni tampoc són reguladors.

- La internacionalització, si culmina, va a crear com ja avançàvem, nous conflictes a la perifèria. Dels quals, més (Nicaragua) o menys (Irak) controlats, n'hem tingut ja algunes mostres.

- El camí tecnològic vers el 1984 està ple de contradiccions:

a) Les dificultats econòmiques ja assenyalades,

b) El vell problema keynessià de la manca de demanda efectiva (increment de la producció i decrement de la força de treball)

c) La resistència social: moviment ecologista, etc.

FUTUR?

Diguin el que diguin depèn, com sempre, de la lluita de classes. L'únic diferent és que aquesta és més complexa:

a) Perquè, com veiem en la primera part de l'article, ja no pot reduir-se a l'esquema burgesia-proletariat,

b) Perquè ja es dóna a nivell internacional. És en aquest nivell on es dóna la "producció i la reproducció de la vida real", l'organització de la societat.

L'ESTRUCTURA DE CLASSES A NIVELL MUNDIAL

Perquè l'article no sigui excessivament llarg (ja ho va ésser la primera part) resoldrem aquest epígraf en forma de llista. Malgrat que de cap manera el concepte d'estructura de classes signifiqui una llista de les classes existents. La cosa fonamental és la seva relació, per definició conflictiva, és a dir la lluita de classes. Aquesta constituirà per raons d'exposició epígraf a part, el d'acomiadament.

- La **burgesia monopolista transnacional**: El procés és de reproducció del capital, aquest encara existeix, encara estem en una societat capitalista, però veiem en la primera part que tota repro-ducció és mantenir i alhora canvi, canvi que es realitza a través de (a més a més del desenvolupament de la tecnoburocràcia) la concentració i de la centralització del capital, és a dir superant els mecanismes de l'estricta competència de mercat, formant una burgesia monopolista propietària de les grans empreses. Avui "multinacionals", de manera que amb elles la burgesia monopolista s'ha adaptat, ha dirigit, el procés d'internacionalització. L'interès bàsic de classe segueix essent el benefici, però aquest adquireix noves formes: en sorgir en gran mesura del poder monopolista al mercat, el seu requisit bàsic és l'expansió de l'empresa. D'aquí el fet de renunciar moltes vegades al repartiment de beneficis en pro de l'autofinanciació de l'empresa que permet la seva expansió i control del mercat.

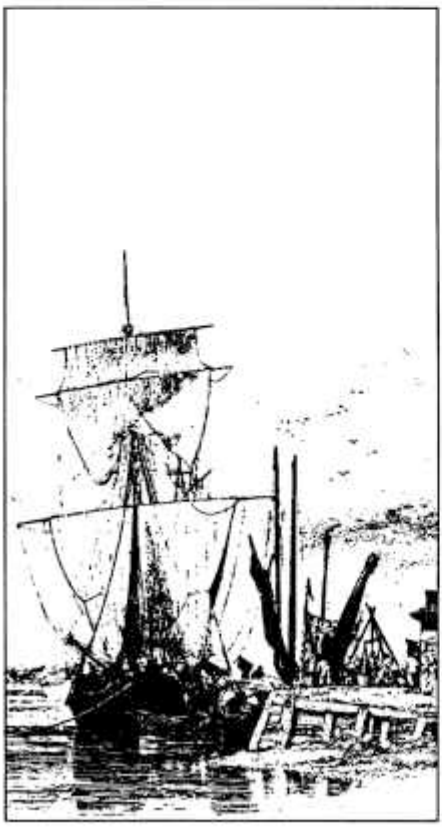

- Si existeix burgesia monopolista, existeix també **petita burgesia**. Tanmateix amb cada cop menys força, atesos els processos de concentració i de centralització, però alhora mostrant la seva necessitat i tendència a la no desaparició. Al contrari, la dinàmica del capital, àdhuc el monopolista passa pel seu manteniment: transferències de plusvàlua, experimentació de nous sectors, manteniment de l'ocupació i de la capacitat de compra, etc. Malgrat això, la seva força com a classe esdevé diluïda:

a) perquè va a remolc de la burgesia monopolista (i en algun cas de la tecnoburocràcia) ja que per si mateixa no pot mantenir el sistema, els seus necessaris canvis,

b) pel manteniment del seu caràcter nacional (no té capacitat per a

res més) malgrat que de vegades això la porta a relacions privilegiades amb l'estat que augmenten a seva força (resistència conservadora al tractat de Maastraicht).

- **Tecnoburocràcia**. L'hem definida i hem explicat el seu procés de formació en la primera part de l'article (vegeu VIA FORA!! núm 41). La seva força: la modernització tecnològica i de gestió del capital i el creixent paper de l'estat. Les seves debilitats:

a) el manteniment encara d'importants diferències entre les seves diferents fraccions: managerial, política, tècnica, obrera,

b) el seu escàs procés d'internacionalització.

Malgrat estiguem possiblement en el moment d'unificació d'aquestes fraccions via hegemonia de la managerial (paper del neoliberalisme) i s'està formant ja una tecnoburocràcia transnacional tant pel que fa al personal directiu de les empreses multinacionals, com en les institucions internacionals. No és la burocràcia, tecnoburocràcia de Brussel.les, la que decideix el present i el futur de l'economia europea?

- Actualment és força difícil de definir **la classe obrera**. Con us detallàvem en la primera part de l'article, existeix encara "en si" (el funcionament del capital segueix estant basat en el treball assalariat), però existeix cada vegada menys "per a si": no hi ha lluita el suficientment àmplia en contra del treball assalariat. La classe obrera (al menys l'occidental) ha absorvit en gran mesura el model tecnoburocràtic, per la seva força, per la seva major facilitat i resultats a curt termini i per tecnoburocratització de les organitzacions "obreres". Clar que existint "en si" pot recuperar el seu caràcter "per a si" en qualsevol moment. Això depèn essencialment de quatre fenòmens:

a) La generalització o no de les noves tecnologies eliminadores de mà d'obra (de la classe en si).

b) L'evolució de la mà d'obra de l'Est: avui sembla que clarament procapitalista (no per a si), però d'aquí poc, possiblement, dessencantada del capital (Polònia).

c) L'evolució de les masses autoalimentades del Tercer Món, en condicions de vida cada cop pitjors i davant d'un possible procés de proletarització. Aquesta evolució (juntament amb l'emigració, que és una de les seves variants) és la dada clau per comprendre el futur.

d) La consolidació o no dels **contestataris-marginats**, una altra nova classe, amb auge les lluites dels anys seixantes, en declivi després, però mantenit-se viva encara ara en els anomentas "moviments socials" (feminisme, ecologisme, pacifisme...) En general es parla d'ells com a moviments interclassistes, manifestació de la fi de la lluita de classes, però, si entenem les classes no pas com un conjunt d'individus sinó com a interessos socials i forces socials en defensa d'aquests interessos, aleshores podrem comprendre per què sempre parlem d'aquests moviments conjuntament, com una unitat. Les seves diferents components amaguen una unitat de classe, d'interessos (precisament la crítica al model tecnoburocràtic, que no els accepta o que els

exclou) i fins i tot, en determinants moments una unitat de lluita. És el que va passar els anys seixantes. El seu declivi ha estat motivat precisament perquè un dels elements de l'ofensiva ideològica conservadora ha estat impedir la unitat de classe, separar els diferents moviments, cadascun amb les seves pròpies reivindicacions, sense contestació global del sistema (quan en aquest és impossible l'emancipació de la dona, l'equilibri ecològic, la pau...).

LA LLUITA DE CLASSES AVUI

De la llista anterior es dedueix ja una sèrie de conflictes. Vejam els principals també en forma de llista, malgrat que insisteixo en el fer que així perdrem riquesa, degut a l'estreta relació entre uns i altres.

- Conflicte entre la burgesia monopolista i la tecnoburocràcia. Tot i que parcial , crucial i determinant a curt termini. Ambdues classes són ja dominants, la societat actual correspon als interessos d'una i l'altra. Es manté, en gran mesura, la unitat (d'origen i pròpia del procés històric de desenvolupament del capital, vegeu la primera part de l'article), però existeixen conflictes concrets i sens dubte distinta perspectiva de futur. Un conflicte concret es dóna malgrat el creixent comú interès en l'autofinanciació, entre el grau de repartiment del benefici als propietaris (apropiació de l'excedent pel capital) o pel contrari, l'ús dels fons i el material de l'empresa pels seus dirigents i executius (juntament amb la diferenciació salarial, principal forma d'apropiació tecnoburocràtica de l'excedent). Hem insinuat ja el conflicte de fons, l'important cara el futur, la creixent contradicció, en decision

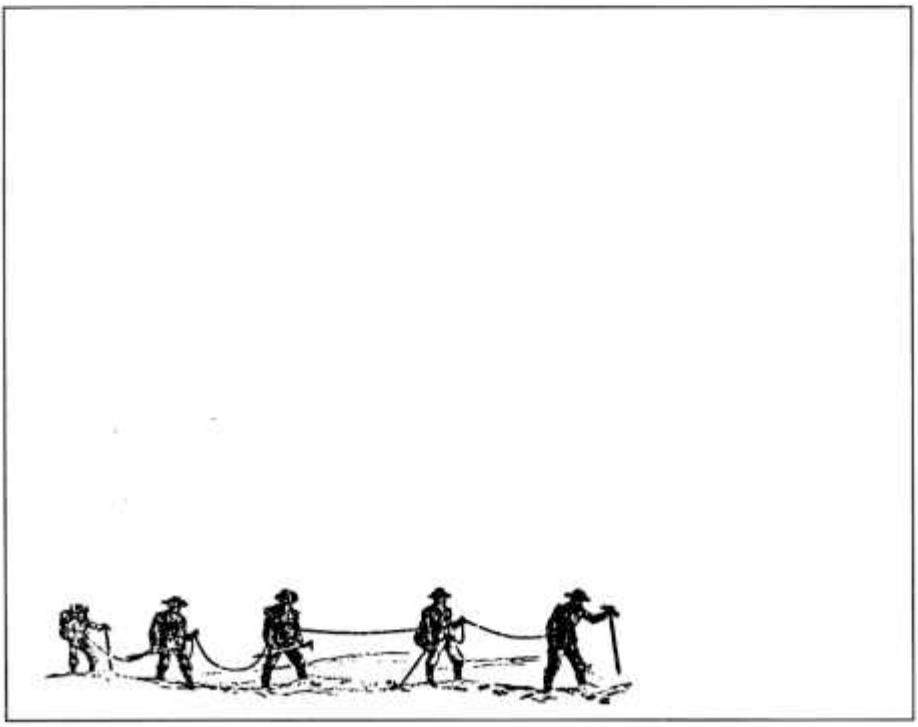

concretes i en el conjunt del model entre l'"econo-lògica" pròpia del capital i la "tecno-lògica" tecnoburocràtica. Quan no coincideixen cal impulsar el que dóna benefici o bé el que significa avenç tecnològic i científic?

- Conflicte mínim, entre l'aliança burgesia monopolista-tecnoburocràcia i la petita burgesia. El perquè diem mínim està ja explicat: la clara victòria de la primera del model del qual la segona va a remolc, tan sols aprofitant escletxes i oportunitats. Amb tot, el conflicte existeix i és necessari tenirlo en compte per comprendre determinades coses concretes de la realitat.

- Conflicte dins de la classe obrera vers la consolidació per a si com a classe. Quant a classe en si existeix lògicament aquesta tendència, però alhora el model tecnoburocràtic d'avenç científic i pretesa "meritocràcia" pot seguir sent un focus d'atracció de les organitzacions "obreres" suficientment fort.

- Conflicte intern dins dels marginals-contestaris i de les "masses" del Tercer Món entre la consolidació com a classe o el manteniment de la situació actual: divisió entre els diferents moviments quant a la primera i passivitat (o acceptació d'un mínim desenvolupament segons el model existent) pel que fa a la segona.

- Conflicte parcial, però decisiu, entre el vell moviment obrer (amb tota la seva experiència, però també amb els seus errors) i els nous moviments alternatius que poden generar les noves classes en vies de consolidació. En tot l'article he tractat de mostrar que existeixen més de dues classes, però la lluita de classes sempre té una línia de foc bipolar, avui el conflicte és entre l'aliança burgesia monopolista-tecnoburocràcia (amb la cua de la petita burgesia) i el possible nou "bloc revolucionari" a formar per la resta de les classes (si es forma).

A la primera part de l'article assenyalava que la història de la societat ha vingut caracteritzada per tres grans "bases materials": les relacions de parentiu (fins el neolític), l'estat (fins la revolució burgesa) i l'explotació econòmica: la implantació de la racionalitat econòmica com a racionalitat social. Crec, per a resumir, que on som és en,

a) la possibilitat de perpetuació de la base econòmica (triomf de la burgesia monopolista i la seva sortida internacionalitzadora), però també en,

b) la possibilitat d'un tercer canvi històric crucial, i alhora dues possibilitats. La primera el pas a l'organització de la societat a partir de "la base tecnològica: (triomf de la tecnoburocràcia), i la segona a partir d'una base "ètico-ecològica" (triomf del bloc revolucionari).

Només en dues ocasions: revolució neolítica i revolució burgesa, la situació ha estat tan rica i interessant, per això és encara més important que mai saber on som. Paradògicament el moment una de les característiques del qual és la fi de les revolucions polítiques és, o pot ésser, un moment clarament revolucionar: a on anem.

Raul García-Durán. és professor del Departament d'Economia Aplicada de la Universitat Autònoma de Barcelona.

ACTIVITAT, PRODUCTIVITAT, COMPETITIVITAT, LE JOUR DE GLOIRE EST ARRIVÉ

Marta-R. Domínguez Senra

Fa uns dies vam rebre una carta d'una lectora que ens havia descobert darrerament com a publicació. Vertitablement es tractava d'una extensa missiva que, un cop llegida, ens va causar força impacte.

A partir d'una experiència vacacional i viatgera, l'autora desenvolupa tota una sèrie de reflexions, tot introduint-hi lectures publicades amb anterioritat aquesta revista.

Preferim, però, més que dir-vos o fer-vos-en cinc cèntims sobre el seu contingut que llegiu l'original directament i disfruteu amb la seva lectura, tal com nosaltres hem fet.

Some days ago we have received a letter of a reader that had descovered us as a publication recently. Truly, it was about a long missive, that, after been readed let us very impress.

From one vactional and traveller experience, the author develops some reflections putting in previously published readings from the review you have in your hands now.

But we prefer more than say or explain to you its contents that you read it directly and enjoy yourselves with its reading as we have already done.

Antaŭ kelkaj tagoj ni ricevis leteron de iu legantino kiu laste malkouris nian revuon. Vere temas pri longa letero, kies legado forte impresis nin ĉiujn.

Ekde feria kaj vojaĝa sperto, la aŭtirno prezentas al ni serion de pripensoj, kun mencio de legaĵoj, antaŭe publikigitaj en ĉi tiu revuo.

Ni preferas tamen, anstataŭ klarigi al vi ĝian enhavon, ke vi mem rekte legu ĝin kaj ĝuu per ĝia legado same kiel ni.

Benvolgudes senyores coordinadores i benvolguts senyors coordinadors A.C., L.C., A.F.M., N.F., J.R.G., A.N., J.S., L.V. i M.V.:

Us envio a Enllaç una publicació que, com aquelles cadenes epistolars amb l'Esperit Sant i sospito que com *Via fora!!* demana seguir el seu curs i no detenir-se. Ja per començar forma part d'una col.lecció cursada per la línia gallega d'autocars Transportes Castromil, com a complement gratuït al bitllet de viatge. "Contos do Castromil". Jo vaig obtenir-lo, el meu conte, en el trajecte per la costa de Cée a Muros, però no vaig llegir-lo fins a l'ocasió de la tornada a Barcelona en tren. Per a la informació dels vostres lectors i lectores, si és que algú llegirà aquesta carta a part de vosaltres, el títol de la publicació és *Os papiros do Medulio* (a la secció de *Rellígats* d'aquest mateix mateix *VIA FORA!!* en parlem d'aquest llibre. N.E.) i el nom de l'autor, Xesús Ferro Ruibal.

No estic segura de ser desconsiderada amb la coordinació i/o possibles lectores i lectors si els suposo ignorants de la batalla del Medulio (22 a. C.), darrer focus de resistència galaic contra la romanització. No diré més del conte. Si ho expliqués tot fil per randa hauria d'acabar especificant

també perquè vaig llegir-lo al tren i no a l'autocar i així successivament. És millor que des d'ara us feu a la idea que us explicaré allò que consideri necessari. Ni més ni menys. Puc dir-vos, no a les coordinaders i als coordinadors sinó a les lectores i els lectors, que a la contraportada que no podeu veure, hi ha una fotografia i quatre dades biobibliogràfiques del narrador. Hi ha moltes coses més que us estan reservades, com el número de pàgines, la tonalitat verd liquen de la coberta o el preu... (Si hi ha alguna lectora o algun lector a qui li hagi passat per alt que dèiem anteriorment que la publicació és gratuïta, i no hagi advertit doncs el parany de la frase precedent, no hi ha problema, no li tindrem present si sorprenc carta enllà alguna ganyota de desaprovació pel que diré i amb més raó li pugui semblar contradictori).

Podria carregar-me de paciència i cercar per a vosaltres als meus llibres d'història si la resistència àrtabra va ser anterior o posterior a la numantina, si Titus Livi va recollir-les, si l'emperador August va retre'ls alguna frase epigramàtica. Tanmateix, què voleu que us digui? us escric tot berenant, fa calor i, decididament, no en tinc ganes. Us preguntareu llavors com és que he enunciat aquesta lletra com l'he enunciada. En comptes d'honorar el monstre tricèfal orb xerraire insatisfet de l'Activitat-Productivitat-Competitivitat, no, a la inversa invoco la divisa revolucionària *Liberté, égalité, fraternité* en la meva imaginació, com tres donotes gegantines i joioses bacants. Despitragades tal la *Llibertat guiant el poble*, de Delacroix, o la Gertrudis de *Como agua para chocolate* després d'haver-se cruspit la guatlla amb guarnició de pètals de roses.

Jo no coneixia la vostra revista. Vaig tenir l'avinentesa justament amb el número on es va publicar l'article "Cap a on anem?"(1). El format, tot, convida a la lectura atenta, a la tolerància, a la possibilitat de renovar-se i no morir-se d'avorriment. L'article del professor García-Durán vaig rellegir-lo no dues vegades -com suggeria el vostre Editorial- sinó vàries. Em permetia recuperar la pista del meu interès o hauria de dir desinterès [] per la classe social aquesta dels treballadors i treballadores tecnoburòcrates en relació inclús amb un tema o metatema que podríem enunciar com a "La informació és poder", per entendre'ns.

Creieu-me, els "professionals del

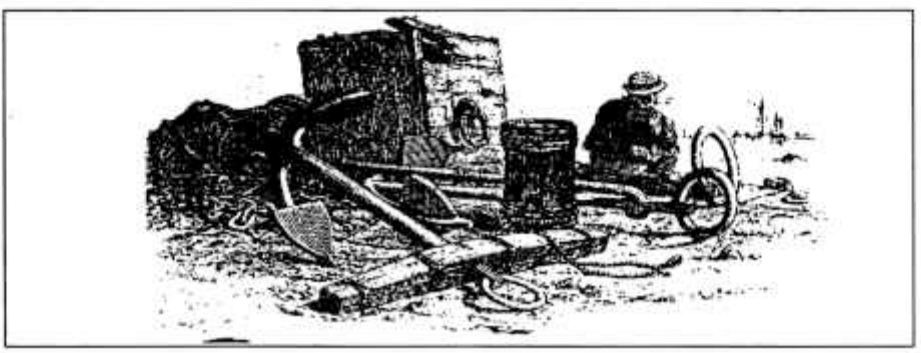

pensament" de García-Durán o *knowledge workers* de Drucker(2) són ben bé addictes al consumisme tecnològic, a la carrera armamentista dels compromisos acadèmics. Són reproduccions actuals de l'etern descontent d'Emma Bovary o de les heroïnes decimonòniques que sucumbien entre desmais i taquicàrdies als deutes i empenyoraments. Aquella debilitat pel luxe i el plaer s'assembla amb la frisança pel prestigi i els rigors del mètode científic(3), i amb aquest afany per adquirir més i més compromisos.

Les paraules "activitat", "productivitat" i "competitivitat" i els seus derivats, es troben *ad nauseam* a moltíssims estudis bibliomètrics i a tots els estudis pseudobibliomètrics. No oblidem tampoc la titànica fusió entre les paraules "política" i "científica", que no fa més que il.lustrar fefaentment que en realitat "el poder és poder"(4) i res de tonteries. Són paraules que poden arribar a fer-se inseparables, com "Hänsel" i "Gretel", com "pertinaz" i "sequía". Pertinaz sequía, almohada cervical, llet descremada i finalment, "política científica", és clar.

També hi ha rius de tinta sobre el colossal *Science Citation Index* (SCI) de Filadèlfia, que en la forma impressa ocupa una massa de paper equiparable a l'Enciclopèdia Espasa amb els seus suplements. El SCI mostra des de 1969 els factors d'impacte, que són la mida en què és citada una revista cada any, la proporció entre el nombre de treballs que publica i el nombre de vegades que resulten citats aquests treballs. Crec que *Via fora!!* no apareix ni al SCI ni al *Social Sciences Citation Index* ni a cap *Index Librorum Prohibitorum*, puc per tant adreçar-vos, sense cap pressió bibliomètrica ni deliberació, a les referències finals, amb algunes de les quals aquesta servidora, com vosaltres diríeu "no s'identifica necessàriament" i inclús detracta, (5), (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13). I fins i tot cito un parell de propietats intel.lectuals meves, apa! L'afecció pels factors d'impacte entre els qui treballa el coneixement és només comparable a la lliga de futbol, si és que hi ha alguna cosa comparable a la lliga de futbol. "*Les grandes personnes aiment les chiffres*", escrigué Saint-Exupéry. Els permet situar-se. En els dos sentits del mot situar-se. Aquests factors d'impacte, com ha denunciat el professor López-Piñero(5), proporcionen qualificacions pressuposadament objectives que permeten valorar el *ridículum vitæ* dels aspirants a oposicions i concursos varis o, per dir-ho clar, per administrar els salaris indirectes o incentius(14).

Segueixo l'advertència de l'entrada d'aquesta cartassa i us recordo que us explico allò que considero necessari, que hi ha coses que us estan reservades no només per intentar mantenir el clímax, feble, de les poques lectores i lectors que han arribat fins a ací, sinó perque comença la "*Roseanne*" a TV3. Per aquest motiu, no us dic res dels articles "salami" d'aquells articles fonamentalment idèntics entre sí que algunes investigadores i alguns investigadors -amb l'angoixa de mantenir els seus nivells d'èxit o competitivitat i beques- es veuen impulsats i impulsades a reproduir i reproduir sota diferents títols i vessants. Durís-

sim, malgrat l'epidèmia de processadors de textos per a ordenadors personals. Si les i els artistes d'El Molino repetissin cada nit el mateix repertori, l'espectacle s'ensorraria. També us evitaré qualsevol comentari sobre els bizantinismes entorn a l'autoria dels treballs, entorn a la vinculació de qui escriu a la seva institució o empressa, o a si és més autora o autor qui apareix en primera posició o qui apareix en darrer terme, que al nostre país acostuma a ésser el cap i benefactor de l'equip i reunirà fàcilment al cap d'un exercici anyal de 30 a 40 publicacions en les quals ha tingut una intervenció intel.lectual molt matizada sinó nul.la. Es fàcil que algun qualificat contributora o contributor amb contracte-"basura" llueixi el seu nom relegat al confí dels agraïments, un apartat molt emotiu però sense efectes acadèmics. I pot estar content. Res no insinuaré sobre fenòmens descrits ja d'antic (vg. al prontuari pel perfecte erudit "a la violeta" de Cadalso, de 1772) i, en l'actualitat, de manera tenaç, per Enzensberger -no Schwarzenegger- quan es refereix a la devaluació de les biblioteques públiques i de l'activitat esforçada a favor d'actes subvencionats de pressupost apoteòsic sense concurrència real però amb càmares. També s'ha referit a l'allau de mestratges-salami, a la xerrera dels *talkshows* com a neotribunes de la improvisació, etcètera.

Després d'aquesta pausa he volgut recuperar el fil de l'escrit tornant enrera. No diríeu pas, ironies a part, que m'ha sobrevingut el temor d'haver-me excedit. O millor dit, de que pugui transpuar intransigència, pressa, mal geni o quelcom desentonat. Res més lluny de la meva intenció. En el fons tothom és una mica com el primer astronauta. Quan Armstrong va tornar de la Lluna i periodistes van preguntar-li què havia sentit, va sortir amb allò de què la Terra és tan bonica des d'allà dalt. Anar tan lluny, per adonar-se d'això és ben zen. Les paradoxes s'han de viure a fons, i no com aquell de la *viola di gamba* de *Tous les matins du monde*, que ha de fer servir un art indigne de les muses, com el cinema, per expressar reiteradament a través d'uns òrgans que també utilitzem per menjar, tossir, escopir i respirar, que com la música no hi ha res. *Os papiros do Medulio* es mostra com la primícia de la troballa d'uns papirs enterrats per un autor analfabet preromà que va confiar-se als serveis d'un peixater romà bilingüe per guarir la memòria dels últims dies del seu poble. "*Eu sôn a memoria do meu pobo toda*". I al cap d'uns vint segles l'il.lustre llatinista Xesús Ferro, format a Compostel.la i a Roma, els ha transcrit al gallec normatiu. El món dóna moltes voltes, ningú pot creure's honestament posseïdor de l'última paraula. Jo estava sempre molt amoïnada per la ingratitud d'Isabel Freire cap a Garcilaso. Estava preocupada que uns sonets tan sentits com ineficaços, tan petrarquistes com garcilasistes, conduïssin a un amor sense possible correspondència. Però aquest abril passat G. García Mârquez va publicar *Del amor y otros demonios* i allà, en una presó, aquells versos del Renaixement recobren entre Sierva María de Todos los Ángeles i el seu enamorat tota la raó del món. Reco-

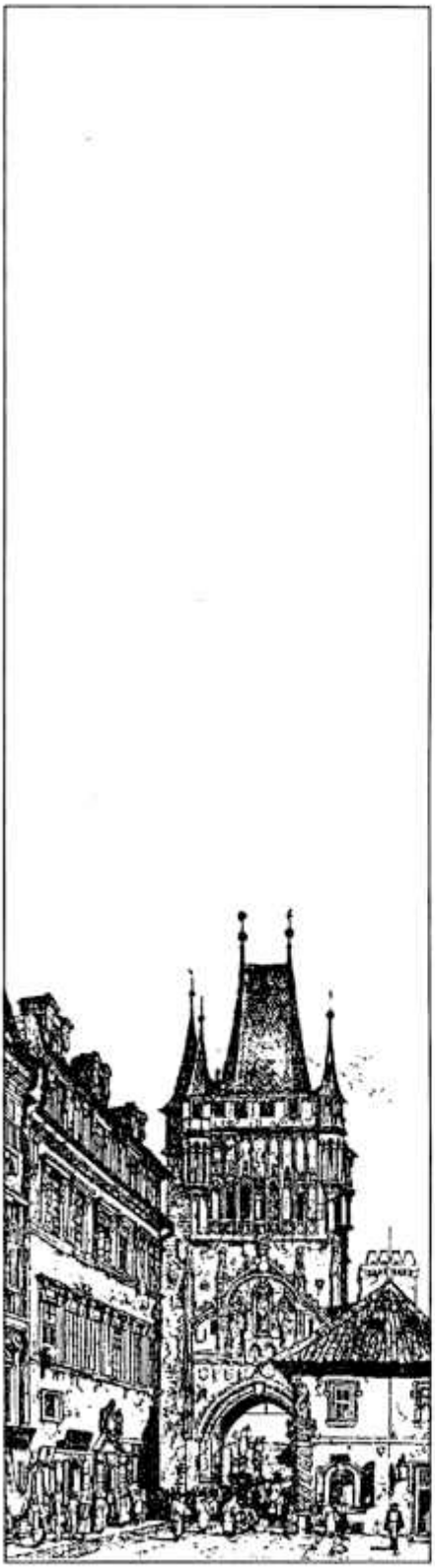

bren més autenticitat de la que poden reunir unes amonestacions ni el balanç final de les llistes de noces d'aquesta ciutat durant els darrers cinc anys. Per això us escric, perquè crec en el diàleg, perquè no crec que cap de nosaltres es trobi en possessió de l'última paraula. Jo no voldria pas per a mí una responsabilitat així.

Quan estava interessada pel metatema "el poder és el poder" (ara, ja us he dit [] que el que estic és desinteressada), doncs quan ho estava, dic, vaig llegir amb autèntic horror sobre els últims avenços en matèria de control de la informació. Hi ha informacions sobre la Informació que s'han de llegir amb cura i cautela. Breu, hi ha un tipus de publicacions que sota l'aclaparadora aparença de mostrar informacions privilegiades, el que són és merament sondeig de mercat. Juguen amb la paradoxa-estratègia de què sap més qui sap el que els altres no saben. Cada vegada la Informació s'assembla més al sistema monetari i a l'especul.lació. Per preservar per exemple la puresa de les publicacions científiques ja de per se ben situades a la lliga dels factors d'impacte, hi ha més resorts. Encara amb distribució limitada, però emergent, hi ha un disc òptic que roda amb el nom d'ADONISMR, el qual permet consultar el text complet de les revistes mèdiques dels grans editors. Els drets d'autoria es calculen en virtut d'un mecanisme informàtic que permet detectar a qui vengui el disc aquells articles que s'han cridat a la pantalla o s'han portat al disquet o a la impressora del client o usuari. El cost d'una ordre per l'estil no és dissuasori

però fa que les biblioteques hagin de reconsiderar el principi de la gratuïtat. També convé afegir que el maleït mecanisme informàtic permet a més a més detectar quins articles no es consulten, quins autors o autores no han suscitat mai la necessitat de prémer la funció PRINT o BROWSE o SAVE. Posem per cas que p.e. *Via fora!!* es trobés en un CD-ROM d'aquests junt amb altres revistes catalanes. Una hemeroteca a la butxaca, vaja. I ja suposant molt, que s'hagués considerat favorable la publicació d'aquesta carta. I que, és clar, ningú la llegís. Si jo potser reunís un altre cop les ganes d'escriure a les coordinadores i als coordinadors, d'aci uns anys, llavors em dirien que segons les estadístiques disponibles no interessa el que jo escric. Això dels estadístics és terreny minat. Em diríeu: "*No ets rentable*". Però, ara que penso, és clar també que per això jo no deixaria de buscar altres vies de comunicació. Tal vegada recorreria a l'edició privada o bé escriuria a les parets. El cas és que ja he començat amb les del meu estudi. Però no és per fetitxisme pel món lletrat, no. Si us fixeu, ja està tot prou ple de lletres. Com a Macondo quan l'amnèsia general, vivim inadvertidament en un món on inclús els objectes porten el seu nom. És un detall perquè moltes vegades no sabríem què són alguns objectes si no fos perquè porten etiqueta. Podem dir que encara sóc jove, però m'enrecordo dels anys del "granel". Serà per això que ens agrada la natura? He començat doncs, tímidament encara, a escriure mots a les parets de

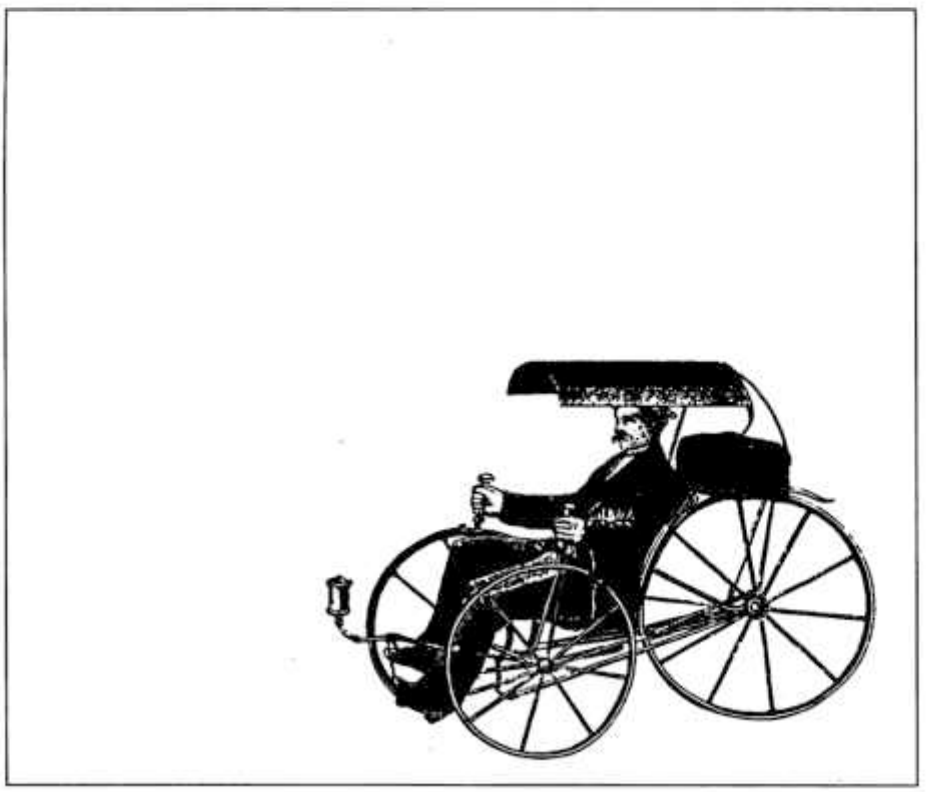

l'estudi. Crec que per la mateixa raó de l'avantpassat d'Altamira que pintava bisonts, per rendir-los a l'univers. Per simpatia. Això d'estar-vos escrivint cap cot és tota una altra experiència, també màgica, homeopàtica, contra els dimonis del desencís. Espero que us agradi el meu present, el conte, amb druïdes i tot, que ha sobrepassat el prodigi de la verosimilitud i el temps perdut.

Vostra afma.

Marta-R. Domínguez Senra

Notes:

1. Raul Garcia-Durán. Cap a on anem? Via fora!! 1994;V(41) : 116-133
2. Peter F. Druker. *The knowledge economy*. In: E.Cawkell, ed. Evolution of an information society (London: ASLIB, 1987): 76-92.
3. Paul K Feyerabend. *Contra el mètodo*: esquema de una teoría anarquista del conocimiento. 2ª ed. Barcelona: Ariel, 1989.
4. Julio Caniglia. *Cyberpunks: rabia juveniol y terrorismo tecnológico*. Ajoblanco 1993; octubre 28-33.
5. J.Mª López-Piñero, Mª L. Terrada. *Los indicadores bibliométricos y la evaluación de la actividad médico-científica (1): Usos y abusos de la bibliometría*. Medicina Clínica (Barcelona) 1992; 98: 142-148.
7. M.J. Moravcsik. *¿Cómo evaluar la ciencia y los científicos?*. Revista Española de Documentación Científica 1989; 12(3): 321-325.
8. F.Cano, S. Julián. *Some indicators in Sapanish scientific production*. Scientometrics 1992; 24 (1): 43-59.
9. A. Pestaña. *Spanish performance in Life Sciences: a comparative appraisal of the scientific production of Spain and five other European countries in 1989*. Scientometrics 1992; 24 (1):95-114.
10. M.R. Domínguez Senra. *Información continuada semanal*. Current Contents-On-Diskette®. Atención primaria 1993; 11(6): 314-318.
11. Marta-R Domínguez Senra.. *Control de qualitat: Latifundis intel.lectuals, al fons a la dreta*. Papers CDB (en premsa).
12. J.J Gervás, M.M. Pérez Fernández, P. García Sagredo. *Science Citation Index: posibilidades y utilización*. Medicina Clínica (Barcelona) 1990; 95: 582-588.
13. R. Coy Yll, Sílvia Solanellas Llobet. *La recerca Científica i tecnològica a Catalunya*. In: *Memòria d'activitats 1991-1992* (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1993): 271-291.
14 A. Mederos. *Investigas, luego vales*. "El País" 23 de marzo de 1993 (Educación): 3-5.
15. J. Camí i Morell. *Presentación. Publicacions científiques als hospitals municipals de Barcelona* (Barcelona: IMIM; IMAS; Consorci Hospitalari de Barcelona): 14-17.
16 Georges Perec. *La Vida, instrucciones de uso*. Barcelona: Anagrama, 1992): 550-554.
17. Hans Magnus Enzensberger. *La tribu de los Charlatanes*. "El País" 17 de junio de 1993 (Temas de nuestra época) : 2-3.
18. L. Fortney. Adonis™: *full-text subscription now available through Ebsco*. At your service...1992: 12-13.
19. R. Smith. *The end of scientific journals*. British Medical Journal 1992; 304: 702-703.
20. Josep Palou. *Edicions que no reten comptes*. "El País" 12 de maig de 1994 (Quadern de Cultura): 8.
21. Antonio Muñoz Molina. *Escrito en las paredes*. In: *El Robinson urbano* (Barcelona: Seix Barral, 1989): 117-120.

Marta-R. Domínguez Senra.

Via Foralí núm 43, Volum V. Estiu 94

L'ASSOCIACIÓ D'ESPECTADORS DEL TEATRE DEL MERCAT VELL DE RIPOLLET

Ripollet és una població pertanyent a l'àrea metropolitana de Barcelona. És una clara mostra de nucli urbà que sofrí un fort creixement poblacional en l'etapa "dessarrollista" del franquisme dels anys seixantes, passant de 3.000 a 28.000 habitants. Fruit d'aquest desproporcionat i ràpid creixement són tot un seguit de desequilibris i de mancances de serveis i d'estructuració social. Doncs bé, l'Associació d'Espectadors del Teatre del Mercat Vell és una iniciativa ciutadana que vol col.laborar a vertebrar la població a través de l'organització d'actes culturals com a eines de comunicació i de relació social i comunitaria.

Ripollet is a town belonging to the Barcelona metropolitan area. It's a clear example of an urban center that suffers from a great population growth in the franquism expanding times of sixties, increasing from 3.000 to 28.000 inhabitants.

Due to this disproportionate and rapid growth there are a pile of unbalences and lacks of services and social structuration. Well, this association is a citizen initiative that wants to collaborate in puting right the population through the organization of cultural events as a communication instrument for social and communitary rela tionship.

Ripollet estas urbeto kiu apartenas al la metropola Barcelona areo. Estas klara specimeno de loĝloko kiu suferis fortan kreskon de loĝantaro dum la evolua periodo frankista en la sesdekaj jaroj, ĉar kreskis el 3.000 ĝis 28.000 loĝantoj. Rezulte de tiu troa kaj rapida kresko, ĝi havas aronda malekvilibroj kaj mankoj de servoj kaj socia strukturigo. La Asocio de Spektantoj de la Teatro de la Malnova Bazaro estas civitana iniciato kiu deziras kunlabori en la enloĝanta vertebrigo pere de la organizado de kulturaj araĝoj kiel komunikiloj kaj de socia kaj de komunuma rilato.

El text que reproduïm fou elaborat ara fa un any llarg amb l'objectiu d'aconseguir salvar un espai històric (el Mercat Vell) i reconvertir-lo en un espai lúdic, un Teatre-Auditori.

Aquesta iniciativa fou promoguda per un grup de persones de Ripollet, sensibles a la problemàtica sòcio-cultural, pertanyents a diferents moviments associatius ciutadans, així com a diverses orientacions polítiques.

El 31 de setembre d'enguay es va iniciar la temporada estable d'espectacles professionals al Teatre-Auditori de Ripollet, organitzada per l'Associació d'Espectadors del Teatre del Mercat Vell.

Hem de dir que gairebé tots els objectius s'han complert, tanmateix creiem que és força significatiu el text elaborat inicialment com a mostra de la dinàmica engrescadora que va generar.

La idea de fer una associació d'espectadors no és original. Existeixen experiències molt interessants i receixides a d'altres poblacions de Catalunya.

A Reus (Baix Camp) l'any 1974-75

va sorgir la primera Associació d'Espectadors de Catalunya que va permetre el manteniment del teatre a tot el Baix Camp. Va ser el motor de la restauració del gran Teatre Fortuny i actualment s'estarà a punt d'aconseguir la rehabilitació del teatre Bartrina, que pertany al Centre de Lectura, tots dos a la ciutat de Reus.

L'associació d'espectadors més emblemàtica és la del Teatre Lliure de Barcelona, que no solament ha mantingut el treball teatral de la Companyia del Lliure sinó que s'està a punt d'aconseguir el primer teatre públic, autènticament públic de Catalunya. Ells entenen com a tal :*"pel públic i del públic, creiem que a través de l'associació, aquest públic té la paraula i és el fonament entre d'altres, per dur a terme aquest projecte realment innovador"*.

QUÈ ÉS L'ASSOCIACIÓ D'ESPECTADORS DEL TEATRE DEL MERCAT VELL?

Un grup de persones que estimen el teatre, la música i el cinema. Un grup que veu l'expressió artística com un element important per al creixement i la relació de les persones i que pot ajudar a cohesionar la població de Ripollet.

Una gent que s'associa per aconseguir a la nostra població unes condicions òptimes per fruir del teatre, la música, la dansa, el cinema...

COM FER-HO?

Actuant en dues vessants diferenciades però complementàries:

- Agrupar la gent que estima el teatre i totes les arts escèniques, per tal que amb el seu esforç s'aixequin els ànims dels nostres

ASSOCIACIÓ D'ESPECTADORS
del teatre del Mercat Vell

conciutadans per fer de Ripollet una ciutat sensible i culta. Poder tenir una programació estable d'espectacles que reflecteixi la realitat creativa que es fa, avui, a Catalunya.

Generar un seguit d'activitats a l'entorn de l'espectacle que ens ajudin en el nostre coneixement, ens eduqui la nostra sensibilitat i que facilitin la interrelació entre els ciutadans de la nostra vila.

- Mirar d'aconseguir que l'Ajuntament accepti fer una intervenció en profunditat per a la transformació del Mercat Vell en un Teatre Municipal. S'han fet estudis de viabilitat i el resultat ha estat molt positiu. L'edifici estructuralment està en molt bon estat i és molt interessant. A més d'ésser l'edifici civil més significatiu que hi ha a Ripollet, i que cal preservar, té molt bona salut per poder-hi fer una intervenció en profunditat i transformar-lo en un esplèndid teatre. Si fos així salvaríem un edifici singular i tindríem una sala magnífica per a unes 550 persones, el Teatre-Auditori, amb moltes bones condicions acustiques, estètiques i de comoditat notable.

Un cop aconseguits aquests dos propòsits, quasi simultàniament, voldríem fer una proposta agosarada al nostre Consistori: aconseguir entre ambdues parts (Consistori i Associació) la cogestió del Teatre del Mercat Vell. Això vol dir que l'Ajuntament, a més del manteniment del local, portés la gestió en tot el que fes referència a ús i cessió del local a les entitats que volguessin fer-ne ús per activitats adequades, durant el temps lliure de la programació estable. I que l'Associació portaria la gestió i la programació estable de la sala.

De moment l'Associació podria programar una sessió setmanal al llarg de nou mesos a l'any. Cada mes hi podria haver una sessió de teatre, una de música, una de dansa i una de cinema.

L'Associació aportaria un terç del cost de la programació estable, mitjançant les quotes dels socis, la venda de localitats i l'aportació de patrocinadors.

L'Associació també gestionaria un conveni amb el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya per aconseguir un altre terç. El terç restant hauria d'anar a càrrec de l'Ajuntament de Ripollet.

Per a més informació podeu adreçar-vos a l'apartat 66, 08291 de Ripollet, telèfon 580 91 92

LA CIUTADANIA, LA DIMENSIÓ COMUNITÀRIA I EL PLURALISME CULTURAL.

Agustí Nicolau

Aquest article es publicarà al Quebec (1) amb motiu d'un col·loqui sobre "Dret de ciutat. Repensar la ciutadania per viure la democràcia", el mes de novembre de 1994 a Montreal. Aquest col·loqui és organitzat per diferents organismes progressistes i cerca definir una nova cultura de la ciutadania com el mitjà per excel·lència per fer front al creixent procés d'exclusió sòcio-econòmica cada cop més present al Quebec.

This article will be published in Quedec (1) because of a colloquy about "City's right. To question citizenship to live democracy", in November 1994 at Montreal. This colloquy is organized by different progresist organizations and it looks for a definition of a new citizenship culture as the best way to face the growing process of socio-economic exclusion more and more present in Quebec.

Tiu ĉi artikolo publikiĝos en Kebekio (1) okaze de kolokvo pri "Urba rajto". Repensi la civitanecon por vivi la demokration" novembron 1994 en Montrealo. Tiu ĉi kolokvo organizita de diversaj progresemaj organizaĵoj, celas sifini novan civitanan kulturon. Kiel plej bonan rimedon por alfronti la kreskantan ekskludan socio-ekonomian proceson ĉiufoje pli rimarkindan en Kebekio.

En el procés de redefinició d'una nova cultura de la ciutadania, cal preguntar-se quin és el lloc de la dimensió comunitària, donat que aquesta és una dimensió constitutiva de la identitat de tot ésser humà. Sense ella, aquest darrer no existeix com a tal, perquè li manca el seu fonament i la seva raó de ser. L'ésser humà és en primer lloc un ser comunitari i fins i tot es pot afirmar que aquesta dimensió comunitaria és transcultural, és a dir, present a totes les cultures, sempre tenint en compte que la seva concreció i la seva articulació diferiran d'una cultura a una altra. És la realitat més sòlida i més viva per la qual, al llarg dels segles i en les cultures més diverses, les persones comparteixen i construeixen llur vida amb els altres humans, alhora que amb el cosmos i les divinitats.

Per contra, la ciutadania és una realitat relativament nova, que apareix en un moment concret de la cultura occidental moderna (la Revolució Francesa). Podem fins i tot remarcar que dins les cultures occidentals, la importància concedida a la ciutadania pot variar molt d'una cultura a una altra. Ha esdevingut un punt de referència central dins la cultura francesa, però ho és molt menys, per exemple, a Catalunya. Si sortim del marc occidental, observem també que la importància de la ciutadania, com a punt de referència per organitzar la vida de les persones, és molt relativa, quan no és francament nociva.

Sense negar les experiències positives que els conceptes de ciutadania i ciutadà hagin pogut aportar a la societat, ens veiem obligats a acceptar que aquests no són els únics paràmetres vàlids per assegurar una vida digna i plena a les persones.

Em sembla doncs que una nova cultura de la ciutadania no sabria ignorar la dimensió comunitària, volent reduir simplement la "baula comunitària" a la "baula de la ciutadania". En efecte, la primera precedeix i es troba a la base de la segona. Un canvi semblant de perspectiva requereix forçosament un despertar (o potser un re-despertar) a la realitat comunitària constitutiva de les nostres vides.

En aquest sentit, mostraré en un primer moment, que al costat del concepte abstacte d'individu, col.lectivitat i cultura pública, propis de la cultura moderna de la ciutadania, es troben les experiències vives i existencials de la persona, la comunitat i la cultura comunitària, pròpia de la dimensió comunitària de l'ésser humà i de la realitat. Alhora, abordaré la qüestió del pluralisme cultural i de la cohesió social des del punt de vista de la cultura comunitària. Finalment, explorarem algunes recomanacions per situar la comunitat al cor de la nostra vida social.

1. PERSONA I INDIVIDU

Actualment, els mots persona i individu són la major part del temps utilitzats com a sinònims. Però de fet existeix una diferència essencial entre l'un i l'altre. El concepte d'individu remet fonamentalment a l'ésser autònom, que troba la seva justificació en si mateix i que està constituït d'un conjunt de drets a exercir, de deures per complir, de necessitats a satisfer, d'impostos a pagar,... Funciona essencialment sobre la base del racionalisme i del funcionalisme. Identifica el seu ésser amb el seu pensament, la seva llibertat amb la capacitat de triar, la seva identitat amb el que fa i no amb el que és. L'individu, com a ser autònom, no ha de formar part d'una comunitat, sinó ser un més, de forma anònima, en el conjunt de la col·lectivitat.

Aquest concepte d'individu autònom pròpi de la cultura occidental, s'ha desenvolupat sobretot amb l'adveniment de la Modernitat i ha tingut la seva consolidació legal amb la Revolució Francesa (2). Els aspectes positius que la reivindicació de la individualitat ha pogut tenir front als abusos de poder i als autoritarismes, tanmateix no ens han d'impedir constatar que la seva exaltació desmesurada ens porta a un cul-de-sac.

L'individualisme a ultrança es trova a la base de l'actual liberalisme econòmic que s'interessa només pels individus com a consumidors, de la mateixa forma que l'estat s'hi interessa com a contribuents i usuaris de serveis. La desintegració i la exclusió social tenen llavors el camp lliure, ja que no existeixen les solidaritats comunitàries o estàn reduïdes al mínim en un camp on l'autonomia individual ha esdevingut l'únic horitzó de la nostra vida.

Si l'exclusió social a la que assistim actualment és en darrer terme el fruit del liberalisme econòmic i de la manca de compromís de l'estat respecte la societat, a un nivell més profund també trobem la ideologia de l'individu autònom a la base d'aquest procés. Sense ella, el liberalisme no podria reduir-nos a simples consumidors, ni l'estat a elements d'un col.lectiu. Caldrà doncs una revisió

més profunda de la nostra concepció de l'individu autònom com a fonament de la societat.

Podem començar aquesta revisió considerant la realitat viva de la persona, que en lloc de fonamentar-se primer sobre l'autonomia, ho fa sobre la dimensió relacional i sobre la dimensió comunitària. La persona és singular, i qui diu persona diu nus singular de relacions. Implica una aproximació més global que no es limita als seus drets, deures, necessitats, impostos, professió,... sinó que comprèn totes les dimensions de la seva existència: les seves creences, els seus valors, la seva visió del món, les seves relacions personals, els seus somnis, els seus desitjos, que no són viscuts necessàriament dins un espai privat, sinó compartits dins un espai comunitari. Respón a la pregunta: *qui ets?*.

Per l'especificitat que li és propia, la persona forma totalment part, no pas d'una col.lectivitat abstracta i anònima de ciutadans, sinó d'una comunitat dins la qual es realitza, es dóna, rep,... De fet, més que pertànyer a una comunitat, la persona és aquesta comunitat, la qual recrea el món amb relacions úniques, no repetitives i fins i tot sagrades.

2. COMUNITAT (3) I COL.LECTIVITAT.

Paral·lelament a la distinció entre persona i individu, m'agradaria també distinguir entre col·lectivitat i comunitat. La col·lectivitat és un agregat d'individus. Treu la seva força i la seva raó de ser del nombre, de la llei de la majoria. Més individus fan una una col·lectivitat més forta, menys individus fan col·lectivitat més dèbil. La seva

definició és essencialment quantitativa i és la base d'aquesta quantificació que la col·lectivitat s'organitza sota la forma d'estat-nació. El que compta en una col·lectivitat és menys la qualitat de les relacions entre els seus membres que el respecte dels drets de cadascú i l'accés als serveis públics.

Quan es parla de la participació dels ciutadans en els afers de la col·lectivitat, no ens adonem que aquesta participació ha esdevingut difícil, àdhuc impossible, pel fet que el sentiment de pertinença no s'ha desenvolupat primerament dins una dimensió comunitària. Ara bé, aquest sentiment de pertinença propi a tot ésser humà, no s'interpreta només en un pla racional i objectiu: implica a tot l'ésser, amb tots els seus valors, creences i símbols. Aquests són tan vàlids i essencials com totes les constitucions i cartes de drets i llibertats que es puguin imaginar.

Cada comunitat humana està constituïda, no d'individus que tenen llur autonomia singular com a horitzó de vida, sinó de persones que, en llurs relacions interpersonals teixeixen lligams perdurables, profunds i fins i tot espirituals amb els altres membres. Si l'individu i la col·lectivitat ens remeten a punts perduts en una massa uniformitzant, la persona i la comunitat ens fan més aviat pensar en els nusos d'una xarxa: sense nus (persona) no hi ha xarxa (comunitat), però sense xarxa tampoc no hi ha nus. Tota comunitat humana pren la seva força de la qualitat i la solidesa de les relacions que els propis membres estableixin entre ells. La seva força no és numérica ni quantitativa, sinó qualitativa.

A diferència de la ciutadania i la col·lectivitat, la comunitat no es limita a les persones actuals: pot també incloure els ancestres (ex. les cultures africanes) i fins i tot aquells que encara no han nascut (ex. cultures ameríndies). Pot superar en molts casos la pròpia realitat humana per incloure la del cosmos (naturalesa) i la dels déus (la divinitat). Les relacions així establertes acaben per incloure tota realitat viva, convertint la comunitat en menys antropocèntrica i més holística en la seva relació amb la realitat, i per tant més ecològica en les seves relacions humanes.

Però desgraciadament la comunitat ha estat vista com una cosa a bandejar, perquè seria un entrebanc per al ple desenvolupament de l'individu. Aquest procés ha estat descrit mont bé per Bertrand Badie (4):

La individualització de les relacions socials és considerada, des de la filosofia de la Il·lustració, i més encara amb l'evolucionisme del segle XIX, com emancipadora i racionalitzant: allibera progressivament l'individu dels vassallatges comunitaris, de la tutela del grup natural al que pertany i porta a una socialització més lliure i més crítica; el desllliga d'una voluntat natural que posseeix el grup i la substitueix per una voluntat racional, fent lloc al càlcul i la evaluació. (...)

Segons aquesta lectura, tot comunitarisme no pot ésser més que residual, hereu de la tradició i destinat a desaparèixer: la governabilitat dels sistemes polítics passa per la seva reabsorció (pp.116-117)

Aquesta concepció negativa de la dimensió comunitària ha estat com-

partida tant per ideologies de dreta com d'esquerra al marc cultural occidental. De fet, es tracta d'un prejudici propi d'una part del pensament occidental modern.

3. Cultura comunitària, cohesió social i pluralisme cultural.

En la definició d'una nova ciutadania, hi retrobem la preocupació de fer front al desafiament del pluralisme cultural, a fi de travar els possibles perills per a la cohesió social que aquest podria comportar. Ens referim llavors a una cultura pública, que generalment està definida en el marc de l'estat nació i que s'identifica amb el govern, els poders públics i el sector públic, incloent-hi la societat civil en el seu conjunt.

Em sembla tanmateix difícil de poder respondre al desafiament del pluralisme cultural a partir d'una aproximació basada únicament en la cultura pública comú, perquè aquesta, en quedar a l'interior del marc referencial de l'individu i de la col·lectivitat, acaba per confondre la cohesió social amb la uniformització i l'homogeneïtzació. Es busca llavors les semblances per constituir un denominador comú que asseguraria la pau social, mentre esperem que les diferències s'esborrin o al menys es refugiïn als espais privats.

Però si prenem la perspectiva de la cultura comunitària, entesa com allò creat i desenvolupat per les persones i per les mateixes comunitats a partir de llur context vital, i que és destinat a assegurar-los una vida il·luminada en comunió amb tota la realitat, la visió de la cohesió social esdevé del tot diferent. Més aviat apareix com fundada sobre la recerca de la solidaritat comunitària, que intentaria menys encalçar el món dins un marc donat, que assegurar-los una vida digna i plena. Una vida fonamentada sobre el que són les persones i les comunitats, llurs aspiracions, llurs concepcions de

la vida, llurs visions del món, llurs coneixements, les seves habilitats. En aquest sentit, es pot dir que les comunitats posseeixen cultures econòmiques, educatives, socials, mèdiques, judicials,... les quals no forçosament han de correspondre amb les orientacions de l'estat i de la cultura ciutadana.

La cohesió social necessita de la pertinença a la comunitat de les persones, doncs aquesta proporciona un espai de socialització personalitzat, concret i no anònim, lligat, no pas a principis abstractes, allunyats i uniformitzants, sinó a veritables relacions; tot plegat emmarcat dins una certa visió del món i de la vida humana. És a partir d'aquesta pertinença que les persones poden establir relacions amb d'altres persones que no comparteixen la mateixa dependència comunitària. És enmig d'aquesta relació on es pot fundar la cohesió social; i no en la negació d'una d'aquestes pertinences en benefici d'un vassallatge abstracte, objectiu, racional i estandaritzant. L'horitzó cap al que hom s'orienta esdevé llavors menys el definir un denominador comú, que l'establiment dels espais i els llocs de diàleg i d'intercanvi entre les diferents comunitats.

Si el diàleg té lloc, assistirem segur a un enriquiment mutu entre les diferents cultures comunitàries que així es transformaran, sense per això ser capaços de preveure quins camins prendran aquestes transformacions. És en aquesta orientació de diàleg que es situa el desafiament del pluralisme cultural i no a través de la integració dins un marc legal i racional.

Cal remarcar que aquesta questió del pluralisme cultural no afecta només la relació de les "comunitats culturals" amb la "societat d'acollida", sinó també les diferents concepcions i visions de la vida que hom pot trobar dins la mateixa "societat d'acollida". Hom pressuposa massa sovint que aquesta és homogènia en els seus valors i les seves concepcions de la vida i del món, cosa que no és el cas.

Malauradament, l'omnipresència de l'estat-nació i de la cultura pública de la ciutadania a Occident en gran part eclipsa i/o reemplaça la presència de les cultures comunitàries, convertint-les en poc o gens visibles. Contràriament, observant la realitat d'altres cultures menys modernes, podem constatar que les dinàmiques comunitàries són a la base de la dinàmica de la societat, molt més que l'estat i la cultura de la ciutadania. (5) La presència al Quebec d'altres comunitats culturals diferents de les d'origen occidental modern, junt a la crisi de l'estat com a model d'organització de la vida social, podria servir de reforç a les cultures comunitàries locals.

4. EXCLUSIÓ SOCIAL I EXCLUSIÓ COMUNITÀRIA

Una altra preocupació que hom troba en el projecte de redefinir una nova ciutadania és l'exclusió social, que fa estralls tant al Nord com al Sud, sobretot per mitjà de l'exclusió econòmica. La pobresa i la misèria esdevenen cada cop més realitats manifestes. Aquesta exclusió és realment en gran part resultat d'una manca de respecte del contracte social per part del liberalisme econòmic i de

l'estat-nació, però la simple formulació d'un nou contracte social en una nova ciutadania em sembla insuficient. Caldrà, des del meu punt de vista, anar més lluny i tenir el coratge de plantejar-se tres qüestions essencials:

- no serà la ideologia de l'individu, de l'autonomia, de la col·lectivitat i de la cultura pública de l'estat-nació, l'origen mateix d'aquesta exclusió?

- es pot considerar la pertinença comunitària com el procés amb el que oposar-se a aquesta exclusió, en proporcionar a les persones un espai de realització i d'expansió personal?

- es pot considerar l'incloure a l'anàlisi de l'exclusió social altres elements que ultrapassen la dimensió econòmica, tals com l'exclusió en referència a la naturalesa (amb la voluntat de dominació sobre ella); als ancestres (amb la creença de que el món comença amb nosaltres); a la dimensió espiritual (amb la convicció que som el principi i la fi de totes les coses); al Ser (amb la pulsió de voler controlar-ho tot); a la dimensió contemplativa (amb la voluntat de comprendre-ho tot amb la raó)...?

En analitzar els factors que es troben a l'origen de l'exclusió i de la desintegració social, caldria interessar-se pel lloc que ocupa la destrucció de les dependències i les relacions comunitàries pròpia a tota societat moderna. Aquesta destrucció ha coincidit amb l'entrada de la cultura pública de l'esta-nació en totes les dimensions de la vida social, en substituir les iniciatives comunitàries al nivell bàsic. Aquest procés de destrucció, més antic a les societats occidentals, és ara

actiu a molts del països del sud, amb els resultats negatius que això comporta(6). L'exclusió comunitària desarrela la persona de la seva comunitat i la situa sola front la "megamàquina" de l'estat de l'economia de mercat: la porta a l'exclusió social és llavors ben oberta.

El reforçament de la dimensió personal i comunitària comporta una certa garantia de resistència a l'exclusió social i econòmica, ja que la persona no podria ser reduïda a una simple consumidora o usuària de serveis. La persona pot ser sostinguda per la seva comunitat a través de lligams de solidaritat. En alguns casos, fins i tot les iniciatives comunitàries poden substituir les lleis del mercat i dels estats(7). A la pràctica, això vol dir que en les iniciatives de resistència al descompromís actual de l'estat i dels ciutadans en diferents terrenys, caldrà promoure inicatives de reconstrucció i de redefinició dels lligams comunitaris.

Així i tot no es pot reduir la pertinença a la comunitat a una simple estratègia per fer front als problemes econòmics, perquè comprén l'ésser en la seva globalitat. És per això que cal vetllar perquè aquesta pertineça comunitària comprengui les diferents dimensions de la realitat, és a dir, els homes, la natura i la divinitat. És en la relació entre aquestes que la comunitat sencera basa la seva força i la seva vitalitat.

Si som capaços d'obrir-nos a aquesta perspectiva, podrem potser descobrir que l'exclusó sòcio-econòmica, no és mes que el resultat d'una exclusió mes profunda, que divideix i trosseja la realitat. Apostar per les dimensions personals i comunitàries haria de permetre'ns el recomposar aquesta realitat fragmentada, perquè l'economia, la política, la justícia social, l'espiritualitat, el treball, la festa, ... no siguin més mons separats en perpetua confrontació.

5. LA PERTINENÇA A LA COMUNITAT, AL COR DE LA CIUTADANIA: ALGUNES PISTES D'ACCIÓ.

-El reforçament de la pertinença a la comunitat ens apareix doncs com una condició prèvia en tota reformulació de la ciutadania. Caldrà deixar de fer de la cultura de la ciutadania, de l'estat-nació i del desenvolupament el primer punt de referència de la nostra vida social, a fi de posar-hi la vida comunitària, i així, la persona i tota la realitat comunitària. La cultura de la ciutadania serà llavors una dimensió, certament útil, però secundària a la primera.

- La persona i la comunitat, més que l'individu i la col·lectivitat, haurien de ser els principals punts de referència als programes d'educació (8). Això vol dir entre d'altres coses, que a més de parlar de drets, llibertats i responsabilitats, caldrà parlar també d'arrels, de relacions personal, de creences, de valors, de mites, de la visió del món, de la concepció de la dignitat i de la bona vida, dels sabers i pràctiques comunitàries...

-Deixar de situar l'autonomia personal com el més gran objectiu de la vida humana per adoptar la solidaritat comunitària, entesa no com una utilitat qualsevol, sinó essencialment hu-

mana, com formant part de l'ordre normal i intrínsec de les coses. Aquesta solidaritat hauria de portar la contrària tant a l'exclusió social com a l'exclusió còsmica (de la naturalesa) i fins i tot a l'exclusió espiritual. Com ens diuen fa segles els autòctons d'Amèrica del Nord tothom (homes, animals, plantes, terra, estrelles, esperits...) forma part del gran cercle de l'existència, que inclou tota la realitat.

- No reduir la definició de comunitària a un conjunt de serveis oferts per organismes no governamentals (9) i no concebre les diferents iniciatives comunitàries, solament com a solucions puntuals a problemes específics. Aquestes iniciatives poden esdevenir alternatives radicals i permanents a la cultura dominant del desenvolupament i el progrés (10). La crisi de l'estat-providència, malgrat tota la seva vessant negativa, pot representar una excel·lent oportunitat per rellançar-les.

-Veure en les iniciatives i estratègies comunitàries de les cultures diferents a l'occidental, no un perill per a la cohesió social, sinó una ocasió d'enriquiment cultural per fer front a tot tipus d'exclusions. En lloc d'una simple integració d'aquestes cultures a la cultura dominant de la ciutadania de l'estat-nació, hom buscarà establir un diàleg actiu sobre els sabers i les pràctiques presents en aquestes comunitats, a partir del qual es podrà, si cal, formular una cultura pública comuna.

-El reforç d'espais i iniciatives comunitàries a tots els nivells (barri, poble, medi social, de lleure, econòmic, escolar...) serà tant o més important que la formulació de noves lleis i altres mecanismes legals (per molt necessaris que aquests siguin).

En definitiva, es tracta de situar la comunitat i la persona al cor de la nostra vida social, subordinant la ciutadania, l'estat-nació i el desenvolupament. Un desafiament creador ens espera.

Notes:

(1) Concretament aquest article es publicarà el mes de novembre a un número especial de la revista *Options CEQ (Centrale d'Enseignement du Quebec)*, dedicat íntegrament a la temàtica del congrés en qüestió.

(2) Per a una informació detallada referent a la configuració de la identitat indi-

vidual en la cultura occidental, vegeu el llibre de l'antropòleg francés Louis Dumont, *Essais sur l'individualisme. Une perspective anthropologique sur l'ideologie moderne*, Paris, 1983, Seuil (Collection Esprit).

(3) Malauradament, hem assistit en els darrers 15-20 anys a una utilització abusiva de la paraula *comunitat*, fins al punt que actualment ha perdut el seu sentit. En aquest article, per comunitat em refereixo en primer lloc a una realitat humana, constituïda de persones que han teixit tot de vincles relacionals perdurables i que comparteixen, sigui un mateix orígen (familiar i/o étnic), una mateixa visió del món, un projecte de vida, una llengua, una història, una religió.

(4) BADIE, Bertrand, *L'État importé. L'occidentalisation de l'ordre politique*, (Paris) Ed. Fayard, 1992.

(5) Cf. Gustavo ESTEVA, *"Une nouvelle source d'espoir: les marginaux"* a *Interculture*, vol XXVI, nº 119, (Montreal) Institut Interculturel de Montréal, 1993. En aquest article, l'autor analitza,a partir del barri de Tepito, les posibilitats i els límits de les dinàmiques comunitàries per fer front a l'exclusió i la desintegració social.

(6) Cf. BADIE, op. cit., per a una anàlisi detallada de la fallida de l'exportació de l'Estat-nació a les societats no occidentals, especialment a l'Àfrica.

(7) Cf. els diferents quaderns de la sèrie *"Alternatives endògenes i vernaculars"* de la revista *Interculture* editada per l'Institut Intercultural de Montreal, 4917, rue St-Urbain, Montréal (Québec), H2T 2W1.

(8) Cf. l'article de Sally BURNS, *"Citizenship or Community Understanding? - The Wlesh Alternative"*, en el que es presenta un estudi comparatiu entre dos documents destinats a l'escola, un del País de Gal·les, basat en la comunitat i l'altre d'Anglaterra, basat sobre la ciutadania. La conclusió de l'autor és que el document del País de Gal·les està més ben preparat per sensibilitzar els infants a la vida comunitària amb totes les implicacions d'actituds actives que això comporta, mentre que l'Anglès apunta a una educació més passiva d'acceptació del *status quo* i de les lleis que en resulten.

(9) Al Québec, els organismes i associacions que actuen al servei dels ciutadans amb activitats no lucratives se'ls anomena "organismes comunitaris".

(10) Cal dir que a diferents països del Sud, front a situacions sòcioeconòmiques insostenibles i vista la fallida de l'estat importat del Nord, la gent s'ha orientat cap a iniciatives arrelades a les comunitats, apel·lant tan a la tradició com creant noves formes de solidaritat comunitària. Vegeu el llibre d'Emmanuel N'DIONE *Dakar, une societé en grappe*, Dakar,

Agustí Nicolau resideix a Mont-real i és membre d'ENLLAÇ.

XESÙS FERRO RUIBAL.
Contos do Castromil
Os papiros do Medulio. Santiago : Castromil, s.a. 1994.
43 pàgines.

"Contos do Castromil" és una col.lecció de breus relats que difon la més important línia d'autocars a Galícia. El conte que fa 28 tracta dels papirs de Medulio. Més concretament, tracta d'uns papirs "trobats" per X. Ferro quan cercava restes arqueològiques del Medulio, que és el nom d'un turó on va tenir lloc un suïcidi col.lectiu de rebuig contra les tropes de l'emperador August, l'any 22 a. de C. Sobre el tema gairebé no se sap molt més. No hi ha una historiografia pre-romana. És per això potser que l'autor el tracta desenterrant uns papirs que un bard-gaiter havia dictat a Ticio, peixater romà bilingüe, per preservar la memòria del poble. Ferro els transcriu del llatí, un llatí amb celtismes, i els anota. Aquest tràfec de llengües i el mal estat dels papirs són uns components fonamentals. Precisament Ferro ha estudiat llengües clàssiques a Roma i ha traduït la Bíblia al gallec. Els altres components són una mena de *flashback* del guerrer Brigo, transmès generacionalment, i els costums, el menjar, la supervivència, els druïdes. El relat, en comptes de dissoldre's en l'aparent pobresa o inconsistència de les fonts narratives, treu dels límits la força i demostra allò de què una paraula val més que mil imatges.

M.R.D.S.

ANTONI FORTUNY i FELIU
El mestre mag
Pagès editors. Col.lecció Lo Marraco. Lleida, 1994
104 pàgines.

Vet ací un nou text sorgit d'un pallarès que mostra un llenguatge que per allà dalt encara és ben viu. Una part d'aquest llenguatge, però, el que fa referència a les feines del tros, a les ferramentes... es va perdent d'un dia a l'altre, les nostres mares i els nostres pares malgrat que baixessin ja fa un mon de temps no l'han oblidat molla, però nosaltres quan no els tinguem haurem de recórrer a llibres com aquest quan volguem donar nom a moltes feines que potser haurem decidit retrobar i a les eines que haurem de fer servir.

Moltes gràcies a l'Antoni Fortuny i Feliu per *El mestre mag*. Cal dir que és un home que estima i coneix aquesta terra. Esperem poder anar donant notícia de successives publicacions de la seva obra.

EL PARC CULTURAL DEL MAESTRAT TEROLENC

Francisco Javier Díaz Soro i Mateo Andrés Huesa (C.D.M.T.)

Ja fa alguns anys que a ENLLAÇ tenim coneixement d'una iniciativa sòcio-cultural a la comarca del Maestrat aragonès.

Companyes i companys nostres del Quebec hi van fer una primera visita l'any passat i el mes de juny d'enguany hi van tornar, aquesta vegada, però, amb algunes persones del nostre grup.

Arran d'aquests contactes vam veure la necessitat de divulgar una experiència: el Parc Cultural del Maestrat Turolenc, que combina la iniciativa i el suport de la Unió Europea amb diferents entitats i col.lectius de caràcter local i comarcal, arribant a involucrar també a institucions de caràcter autonòmic.

Bàsicament han estat el patrimoni cultural i la natura els dos factors sobre el que ha girat aquesta iniciativa LEADER.

El autors d'aquest treball que avui us presentem ens descriuen de forma detallada el procés, les espectatives i els projectes d'aquesta experiència força peculiar i interessant.

ENLLAÇ knows since years a socio-cultural initiative in the Aragonese Maestrat area. Some partners from Quebec visited it last year for the first time and they returned last june but this time with some members of our group.

Through these contacts we felt the necessity to publish an experience: The Maestrat Turolenc Cultural Parc, wich combines the initiative and support of the European Union with different local entities and collectivities that even involve autonomic institutions.

Basicly, cultural patrimony and nature heve been the two factors concerned in this LEADER initiative.

The authors of this work explain minutely the process, expectatives and projects of this very peculiar and interesting experience.

Jam de antaŭ kelkaj jaroj ENLLAÇ scias pri iniciato socio-kultira en la aragona regiono "Maestrat".

Kebekaj amikoj niaj vizitis ĝin unuafoje pasintjare kaj denove dum pasinta junio ĉi-jara, ĉi-foje tamen kun kelkaj membroj de nia grupo.

Pro tiuj kontaktoj ni opiniis necesa la diskonigon de tiu ĉi sperto: la kultura Parko de "El Maestrat Turolenc" kiu kombinas la iniciaton kaj la helpon de la Eŭropa Unio kun diversaj asocioj kaj kolektivoj lokaj kaj regionaj, eĉ sukcesis engaĝi aŭtonomiajn institucionj.

Fakte la kultura bonhavo kaj la naturo estis la du faktoroj sur kiuj disvolviĝis ĉi tiu elstara iniciato.

La aŭtoroj de tiu ĉi artikolo kiun ni prezentas al vi, klarigas tre detale la proceson, la eblecojn kaj la projektojn de ĉi tiu sperto tre originala kaj interesa.

CARACTERITZACIÓ DE LA COMARCA

El Maestrat terolenc constitueix una unitat peculiar geogràfica i històrica situada entre les terres altes de Terol, la conca minera central i les planes del Baix Aragó, tenint la seva prolongació natural al Maestrat castellonec a través dels Ports de Morella. Es tracta d'una zona molt muntanyosa que té com a eix bàsic l'encaixonada vall mitjana i alta del riu Guadalop alhora que les dels seus petits

afluents.

Les comunicacions viàries han configurat una comarca de recorregut *circular*, girant al voltant d'una extensa zona central de difícil accés formada per l'espai natural de *Las Hoces del Guadalope*, sense gairebé presència d'hàbitat humà.

Les dades demogràfiques evidencien el seu caràcter fortament regressiu. La densitat de població es situa en 4,5 hab/km², encara que excloent els dos nuclis més exteriors i propers al Baix Aragó es reduïria encara més restant al voltant dels 3 hab/km². La zona ha perdut el 74% de la càrrega demogràfica existent als inicis del segle aplegant òbviament totes les característiques d'una població envellida. L'hàbitat respon al model de nuclis de població relativament distants de notable caseriu, reflex d'un esplendor passat. Tanmateix només un assoleix els 1.500 habitants i tres els 600, essent nombrosa la tipologia situada entre 150-200 habitants. D'altra banda la important dispersió de masies es troben gairebé desertes, amb un evident abandonament de l'ecosistema agrari tradicional.

L'agricultura és limitada i es troba molt vinculada al bestiar amb presència del sector oví, el boví en la part alta i diverses granges porcines i de conills. Només a la zona més propera al Baix Aragó apareix una més gran diversificació de la producció amb presència de vinyes, oliveres i hortes velles. L'explotació forestal es limita a unes poques serradores.

Després del tancament de les darreres explotacions de la zona, l'ocupació minera es redueix a la presència d'actius als nuclis propers a la conca central.

El sector comercial només té cert desenvolupament en algunes poblacions importants essent molt dependent de centres exteriors. L'artesania tradicional és pràcticament residual encara que ara comencen a aflorar petits tallers de nous creadors en diferents materials.

La producció agroalimentària de qualitat presenta diversos trets interessants malgrat la seva petita dimensió, amb l'existència d'alguns obradors de pastes artesanals, formatges i conserves de porc tradicionals, i sobretot, per la seva presència exterior, el pernil curat en diversos assecadors de la zona alta. Cal fer esment també de l'establiment a la zona d'una cooperativa deshidratadora de fruites (orellanes de prèssec) i quatre tallers tèxtils.

LA INICIATIVA LEADER DEL MAESTRAT TEROLENC

La proposta inicial presentada a la Iniciativa Comunitària LEADER neix dins la dinàmica que des de fa uns anys s'ha anat generant al municipi de Molinos, petita població de 400 habitants, que partint d'un atractiu turístic evident com són les seves *Grutes de Cristall*, ha realitzat un plantejament global del seu patrimoni natural i cultural com a punt de partida d'un programa de desenvolupament a nivell local.

La voluntat de provar d'escampar el model al conjunt de la zona empeny l'any 1.991 els responsables de l'Escola-Taller de Molinos a realitzar un projecte de desenvolupament rural

integral per a un conjunt de nou municipis del Maestrat. La formulació del projecte parteix d'una avaluació prèvia dels recursos dels que la zona està dotada i la creació del *Grup d'Acció Local,* integrat per institucions i entitats representatives del ventall polític, social i econòmic regional a les que es fa partícips de l'aposta que representa el LEADER, aportant cadascuna la seva diferent perspectiva de visió i actuació. Es constitueix així el *Centre per al Desenvolupament del Maestrat Terol* format per l'ajuntament de Molinos, la *Unió General de Treballadors,* la *Federació de Cooperatives Agraries d'Aragó,* la *Associació Aragonesa de Societats Anònimes Laborals,* la *Mancomunitat Turística del Maestrat* i la *Fundació per al Foment de l'Economía Social y el Cooperativisme,* unint-se posteriorment la *Diputació General d'Aragó.*

A l'avaluació de recursos segueix una recerca minuciosa dels possibles projectes d'inversió ja existents en diferents sectors de la comarca, de forma que al projecte enviat a la Comissió Europea hi figuren ja una relació detallada de promotors. La seriositat de la metodologia emprada i el realisme de la proposta financera presentada són la causa de què el projecte sigui aprovat sense retallades malgrat la seva evident ambició, que el col.loca en el tercer lloc dels 52 programes nacionals en inversió prevista (1455 millions de pessetes) malgrat que la població de l'àrea és la menor de tots ells (5200 habitants), just al llindar establert per la directiva LEADER.

Una vegada endegat el projecte, la tasca fonamental de l'equip gestor ha estat efectuar el seguiment i assistència dels projectes, tant dels que figuren des del primer moment com dels incorporats posteriorment. Igualment ha estat garantir la cofinanciació dels mateixos així com de les accions destinades a suport tècnic, mesures complementàries i funcionament del centre, factor aconseguit gràcies al conveni establert amb el govern regional aragonès per un import de 178 milions de pessetes durant els dos primers anys d'execució, que s'uneixen als 331 milions d'origen comunitari.

La tipologia dels promotors és diversa, tot i que el fet que en aquests moments avancin seixanta cinc projectes, acomplint els objectius marcats pel projecte, suposa constatar el gran esforç que s'està desenvolupant al *Maestrat,* on sembla invertir-se la tendència que mostren els moments actuals de recessió. D'alguna forma l'efecte demostratiu que cerca el LEADER s'està acomplint plenament, més encara si pensem que a més dels projectes que estan en marxa són molts els que no han reeixit, però tot i no fer-ho han mobilitzat un canvi de mentalitat a l'hora de plantejar-se possibles alternatives d'activitat.

El turisme és sens dubte el sector que ha acaparat més espectatives proposant-se una millora substancial de l'oferta estàndard existent així com la creació de diverses infrastructures de les que es mancava totalment (zones d'acampada de diversa categoria). Així mateix una vessant de tipus alternatiu s'està desenvolupant fortament amb la creació d'allotja-

ments de turisme rural, ofertes d'activitats a la natura o albergs juvenils de diferent titularitat. També cal assenyalar d'altres apartats com poden ser els projectes vinculats a la producció artesana agroalimentària abans remarcada o la valorització d'algunes produccions locals (vi, oli, fruticultura biològica, etc). La constatació d'aquestes vies d'orientació i una nova reavaluació de la situació són les que marquen a hores d'ara el disseny d'actuacions que ja no van directament a donar suport a la inversió productiva, però si que redunden en benefici d'aquesta, potenciant elements-força: el patrimoni i l'acció associativa. La formulació de propostes a nous programes en matèria turística o mediambiental, la realització de jornades sectorials i d'altres actuacions són factors que avancen la segona fase d'actuació dins el desenvolupament de la Iniciativa LEADER, que estem segurs contemplarà paral·lelament el naixement d'un nou estadi d'activitat subsegüent al desenvolupat en aquest breu període de temps.

Així mateix la creació d'una xarxa telemàtica i del *Centre Aragonès d'Informació Rural Europea,* acollint-nos al programa CARREFOUR, suposen passos en l'extensió del model al conjunt de territori de l'Aragó, avançant en la perspectiva que la reforma dels fons estructurals apunta per als nous programes operatius i la directiva d'un nou LEADER que primarà la interconnexió de les experiències i la creació de xarxes com a via de fomentar el potencial endogen del medi rural.

EL PARC CULTURAL DEL MAESTRAT

Ja hem indicat que l'avaluació dels recursos dels que disposa la zona ha estat un dels eixos centrals de la metodologia emprada per impulsar el programa de desenvolupament del

Maestrat. El territori, la població, les matèries primeres o els sectors d'activitat, han estat analitzats com a elements que aporten un potencial evident. Tanmateix l'anàlisi ha parat atenció a la consideració de dos factors que representen un recurs del que la comarca està especialment dotada: el patrimoni cultural i natural.

L'herència cultural materialitzada en un seguit inacabable de manifestacions tant materials (art i arquitectura noble o popular), com immaterials (la història en si mateixa, o les tradicions), suposen un recurs que és necessari mobilitzar en funció de l'estratègia global de desenvolupament, d'igual forma que la qualitat d'espais naturals, alguns encara gairebé verges. Dos elements per als que en la lògica del mercat existeix una notable demanda com a base per a un turisme cultural respectuós amb la seva naturalesa de béns *no renovables*.

Es pretén que el patrimoni jugui un paper rentabilitzador dels projectes d'inversió generats en la dinàmica descrita anteriorment, però no d'una manera assèptica, limitada a la contemplació estàtica, sinó operant-hi una lògica d'actuació, presentació i interpretació. Per iniciar aquest procés calia realitzar un inventari general i l'estudi de possibles vies d'intervenció una vegada avaluada la situació global. Aquí es presenta la necessitat d'un tractament que implica un pla de recuperació (tant d'espais naturals i paisatges con d'elements arqueològics i arquitectònics) i també el suport a col.lectius que des de diferents òptiques han vingut realitzant una tasca d'investigació i defensa.

Tanmateix la clau del procés recau en el moment que aquests col.lectius comencen a comprendre que la seva activitat absolutament lloable però dispersa, ha de posar-se en relació amb el procés que s'està generant, seguint el model amb el que s'està treballant a Molinos. Aquí s'ha procedit des de fa temps a una reflexió sobre aquests aspectes, materialitzant-se en la creació de diverses estructures amb tendència a superar etapes en l'estratègia d'actuació sobre el seu patrimoni natural i cultural. La creació del Parc Cultural de Molinos des de 1986 representa una fita fonamental en aquesta dinàmica.

Impulsat per l'*Institut Aragonès d'Arqueologia*, que depèn del Col.legi Universitari de Terol i l'Ajuntament de Molinos, el Parc Cultural fonamenta el seu treball en l'exposició global de tots els aspectes vinculats a la relació que s'estableix entre una població i el seu hàbitat natural d'establiment històric. El modelat dels paisatges i els ecosistemes producte d'aquesta relació s'ofereixen a través d'itineraris i sales d'interpretació, com a resultat d'un procés viu en el que s'han succeït jornades temàtiques, exposicions, publicacions, cursos i tallers internacionals prenent com a epicentre el patrimoni i la seva presentació museològica, alhora que s'iniciaven programes d'investigació encara oberts, fins ara centrats en l'arqueologia espacial i la intervenció sòcio-educativa. Es pot dir que en tot aquest procés ha estat rellevant l'aportació de l'Escola-Taller de Molinos, nascuda el 1989 dins l'entorn del propi Parc Cultural, que ha complementat la seva tasca

formativa amb la col.laboració material en moltes d'aquestes realitzacions.

Ja hem assenyalat l'existència a d'altres indrets de la comarca de diferents iniciatives que, tot i no haver assolit la maduració d'aquest plantejament anaven treballant en una línia molt propera a la de Molinos. Des de la seva creació al 1978 el *Grup d'Estudis* de Mas de las Matas, adscrit al *Institut d'Estudis Terolencs* (C.S.I.C.), ha anat desenvolupant una important tasca d'investigació que, tot i ampliada a tots els aspectes que conflueixen en la formació de la present realitat, es fonamenta bàsicament en la recuperació del coneixement del passat històric a través de la recomposició d'un arxiu del que mancava la localitat després de la destrucció de tots els existents l'any 1936. Aquest treball junt a la seva altra vessant de defensa del patrimoni de la zona i el suport de les noves manifestacions artístiques, ha donat peu a la creació del *Museu de Mas de las Matas,* incorporat al *Sistema Aragonès de Museus*, que inclou diferents sales (arqueologia, arts plàstiques, mostres temporals) i instal.lacions auxiliars. També aquesta tasca s'ha vist reflectida en setze publicacions aparegudes fins ara, oferint una notable tria d'estudis a nivell local i comarcal.

A l'altre extrem de la zona, ens trobem a Galve una destacable iniciativa de defenssa patrimonial. Es tracta d'una lloable tasca d'un afeccionat a la paleontologia, José María Herrero, que prospectant i donant suport al treball d'equips provinents de diferents universitats durant trentacinc anys, ha descobert l'enorme ri-

quesa en fòssils que ofereix la zona, documentada per múltiples publicacions nacionals i internacionals, i que tenen el seu reflex a una sala provisional d'exposició recolzada per l'ajuntament.

Finalment, dins les experiències que ja eren planificades prèviament a l'inici del programa LEADER, cal mencionar el projecte de creació del Parc Geològic a Aliaga, aprofitant la múltiple varietat geològica de les formacions del relleu, que han estat visitades els darrers anys per un gran nombre d'investigadors i estudiants d'universitats europees. Aquesta iniciativa s'origina al Departament de Geodinàmica de la Universitat de Saragossa i l'Ajuntament d'Aliaga, amb la intenció de canalitzar aquest interès i havent desenvolupat la primera fase consistent a la creació d'itineraris i instal.lació de taules d'interpretació.

Doncs bé, l'existència d'aquests nuclis d'actuació a nivell patrimonial ha impulsat l'equip gestor del *Centre per el Desenvolupament del Maestrat* a la formulació d'una proposta que redimensioni el treball ja realitzat i provi d'escampar el model a nous punts d'intervenció i a la creació d'atractius turístico-culturals.

Aquesta proposta planteja una coordinació prèvia entre totes les iniciatives de cara a confrontar i coordinar la metodologia d'actuació i establir una sèrie de prioritats en l'ordre d'execució, i així, ja en una segona fase, avançar en el que seria una gestió integrada del conjunt de projectes.

Malgrat tot, l'objectiu a curt termini és consolidar una ruta de caràcter cultural que serveixi de base als múltiples projectes d'inversió turística establerts al seu recorregut a la vora del programa LEADER. Aquesta ruta pretén configurar un recorregut lineal a través dels diversos parcs temàtics emulant l'experiència dels ecomuseus expandits pel territori que és freqüent de trobar a la resta d'Europa.

D'aquesta manera els diversos col.lectius han elaborat un pla d'acció per al que ara s'està estudiant la cofinanciació entre el programa LEADER i el govern aragonès.

L'Institut Aragonès d'Arqueologia planteja la continuïtat dels programes d'investigació del Parc Cultural de Molinos, ara directament orientats a la creació de punts de visita a diferents jaciments arqueològics significatius, així com una actuació paisatjística al municipi, l'edició de guies monogràfiques i la publicació de cartografia temàtica, alhora que un estudi de viabilitat de la recuperació d'un antic molí de paper com a centre de producció artesanal i museístic. De la mateixa manera s'està treballant en la creació de programes multimèdia interactius vinculant medi ambient i patrimoni tant per a Molinos com per a la resta del Maestrat, una vegada finalitzat el tractament informàtic de l'inventari de recursos de la comarca, realitzat mitjançant un sistema d'informació geogràfica.

El *Grup d'Estudis de Mas de las Matas* ha presentat la reubicació i ampliació del seu museu, no només recuperant un antic edifici rústic de la localitat, sinó creant diverses sales temàtiques en el que seria un plantejament descentralitzat d'exposició, aprofitant espais que reuneixen un

valor singular com poden ser un molí fariner i un altre d'oli situat en una petita població propera, Jaganta. Aquestes sales es vincularien a cicles concrets com són el del cereal i l'agricultura, l'aigua i el regadiu, o la presència de l'art i l'arquitectura religiosa a la zona. El museu, obert a noves actuacions en aquest sentit, s'orienta a mostrar una visió de la tècnica al medi rural i una presentació prèvia de tot el que el visitant pot observar en matèria de patrimoni dins la seva àrea d'influència.

El *Parc Geològic d'Aliaga* treballa en aquests moments a la instal.lació del centre d'interpretació com a punt de partida per a iniciar la visita, així com la seva dotació des de la perspectiva de servir alhora com a centre de documentació per a col.lectius universitaris. D'altra banda també s'està elaborant una guia general dels recorreguts a efectuar, seguint un esquema d'edició que, igual que els fullets de promoció vol escampar-se al conjunt de les iniciatives de la ruta.

El *Parc Paleontològic de Galve* ha aprofitat el boom generat els darrers mesos per a impulsar la reconstrucció de dos sauris i la senyalització dels itineraris per a la visita de rastres de fòssils i diversos ecosistemes singulars de la zona.

Pot comprovar-se així com l'efecte generat pels projectes d'inversió ha mobilitzat les actuacions en matèria de patrimoni conscienciant el conjunt de la població de les possibilitats i la importància dels seus recursos, involucrant en el procés instàncies investigadores de la Universitat i d'altres

col.lectius en una generació de "cultura productiva".

El *Centre per al Desenvolupament del Maestrat* no es limita a delegar aquestes actuacions en les iniciatives existents, sinó que promou també línies d'intervenció. En donen fe les propostes presentades al *Plan Futures*, en tant que representen la creació d'una infrastructura bàsica per al desenvolupament d'activitats a la natura dins el recorregut del camí G.R. 8 que travessa la comarca (senyalització, creació de panells i taules d'interpretació, recuperació de camins històrics, equipament de vies d'escalada, edició de guies documentals), o al programa LIFE, en el que es planteja un model de gestió i l'execució d'actuacions pilot seguint les conclusions d'un estudi d'avaluació d'impactes encarregat al *Col.lectiu d'Educació Mediambiental* de Saragossa. En aquesta orientació també hi figuraria la planificació per a aquest trimestre de cursos sobre tècniques de rehabilitació arquitectònica per a profesionals de la construcció, com a pas previ per a l'adopció d'una unitat de criteris a la gestió urbanística dels municipis, o la realització de diversos mòduls sobre turisme patrimonial de forma que els propis promotors coneguin i publicitin de la millor manera els propis recursos. Finalment el centre estudia la creació de dos nous punts d'actuació expositiva i investigadora, bé que sota la condició de comprometre a noves entitats i col.lectius a l'execució dels respectius projectes. Aquests punts prendrien com a eix prioritari d'una banda els aspectes vinculats a l'ús del riu Guadalop en el seu conjunt i els espais naturals que travessa (Villarluengo i Pinares de Fontanete), i d'altra el ric patrimoni d'arquitectura popular i palauenca d'una àmplia zona que té com a millor targeta de presentació la població de Mirambel, Premi Europa Nostra al 1983.

(1) Projecte presentat en el "IV Seminari sobre Des envolupament Local i Medi Ambient. El programa LEADER als Països Comunitaris del Sud", celebrat a Conca el 8 d'Octubre de 1993 dins el marc de la Universitat Menéndez Pelayo.

Francisco Javier Díaz Soro i Mateo Andrés Huesa (C.D.M.T.)

CONVERSA AMB EN PEP PUIG

El nom de Pep Puig no és cap novetat per als lectors i lectores de VIA FORA!! ja que ha protagonitzat diverses col.laboracions escrites en aquests darrers anys.

Doctor en enginyeria, aquest vigatà instal.lat a Barcelona des de fa anys ens exposa el perquè de la seva vocació i militància ecologista, el seu procés de conscienciació tot amanint-lo amb una clara consciència nacional

His name is not a novelty for VIA FORA!! readers because he has collaborated with several writings last years.

Engineering doctorate, borned in Vic but settled down in Barcelona since years, he explains to us the motive of his ecologist vocation and militancy, his consciousness process mixing everuthing with a clear national conscience.

Ne novas al VIA FORA!! legantoj la nomo de Pep Puig kiu kunlaboris per diversaj artikoloj dum la lastaj jaroj.

Inĝeniera doktoro, tiu ĉi homo el Vic loĝanta en Barcelono jam delonge, klarigas al ni la kialon de sia inklino kaj aktivemo ekologistaj, sian konsciiĝan proceson kun aldono de klara nacia konscienco.

- Parla'ns una mica d'en Pep Puig.

Jo sóc de Vic, vig a parar a Barcelona quan entro a estudiar el 1964 a l'escola d'enginyers.

La meva formació és senzillament tècnica pura i dura, sóc doctor enginyer industrial. A les carreres d'enginyeria als anys seixantes no hi havia cap mena de reflexió ja no sols sobre l'impacte ecològic sinó ni tan sols sobre l'impacte social de la tecnologia. La meva especialitat era la de tècniques energètiques, és a dir l'especialitat que fan els que volen treballar a les nuclears.

- Bé, acabes la carrera...

Aleshores, molt al contrari del que es diu actualment, quan acabaves la carrera també et trobaves penjat igual que ara pel que fa a la possibilitat de poder treballar del que havies estudiat, i em vaig dedicar a fer altres coses no relacionades amb l'energia ja que en fer l'opció de no voler anar a les nuclears estava tancada, pràcticament, l'opció energètica pel que fa al nivell laboral.

- Com s'inicia i es desenvolupa en tu aquesta consciència del problema de l'energia nuclear?

Mai em va arribar a convèncer l'opció nuclear. No em sap greu haver-la estudiat, però, repeteixo, no em va convèncer mai. El trobava un muntatge massa complicat i poc controlable. Intuïtivament veia que era una tecnologia massa complexa i que a la llarga portaria problemes, molt intuïtivament, però, ja que en aquell temps no eren gens crítics amb tot això.

Això va coincidir amb l'evolució política del país. Vaig viure el naixement del sindicat democràtic i em vaig posicionar amb l'esquerra radical, marxista pura i dura, vinculant-me, com molta altra gent, amb diferents moviments socials. Era després del maig del 68...

La qüestió tecnològica em va portar a estudiar quines alternatives

energètiques hi havia. Això em va permetre posar-me en contacte amb grups estrangers que ja potenciaven molt la qüestió, que ja aleshores en deien de tecnologia alternativa, és a dir una crítica radical a la tecnologia convencional ja que es considerava que anava a controlar les comunitats i les persones, fent-los perdre la seva autonomia, per la qual cosa es pretenia desenvolupar sistemes tecnològics o formes d'organització que fomentessin l'autonomia i l'autodeterminació, i que fossin economies a escala humana, que fossin fàcilment controlables.

Hi va haver un article que jo sempre recordo com a molt interessant a la revista del Col.legi d'Enginyers, NOVA TÈCNIA, amb el títol de "*Tecnologies Alternatives*", que explicava totes les experiències que feien diferents grups a prop de Boston, Califòrnia... els quals intentaven desenvolupar tecnologies basades en energies renovables. Aquest article em va fer interessar molt per tot això, ja que era una forma de posar els coneixements tècnics, que jo havia adquirit, en una altra direcció. Pensa que en aquells anys tot just convençava el moviment ecologista. Això són una mica els orígens de la meva vinculació amb l'ecologia. Ha estat a través de la tecnologia i sobretot de l'energia que he anat formant-me en la qüestió ecològica.

- Quina va ser la teva alternativa professional aleshores?

Un cop acabada la carrera vaig estar treballant un temps en laboratoris universitaris fins que em va sortir feina a la iniciativa privada. Després d'un parell d'anys vaig decidir-me per fer el doctorat, que va versar sobre energia eòlica, tesi doctoral dirigida per en Joaquim Coromines, la persona que havia publicat tot un seguit d'articles sobre energies alternatives i que feia temps que ens estaven relacionant.

L'interès per les energies renovables va anar paral.lel a la crítica a la qüestió nuclear. Eren els anys setantes, hi havia un fort moviment antinuclear arreu del món. També va coincidir en el moment que aquí Catalunya es va declarar com a reserva de minerals radioactius (pràcticament mitja Catalunya). Això em va possibilitar documentar-me i en funció dels meus estudis sobre energia nuclear em possibilità poder explicar públicament uns conceptes i factors dels que molta gent no en tenia massa informació. Es va constituir un moviment per a la moratòria nuclear integrat per entitats, particulars, ajuntaments.... hi vaig participar activament en una comissió tècnica. Va ser potser la primera experiència aquí a Catalunya de com els coneixements tècnics en paral.lel amb la mobilització van aturar un projecte de destrucció ecològica. L'acció directa i les mobilitzacions ciutadanes van fer que la multinacional que tenia concedides les exploracions abandonés el projecte i mai més se n'ha parlat. Cal tenir en compte també, però, que en aquella època es va donar la decisió per part dels EE.UU. d'abandonar l'opció nuclear principalment per una qüestió financera.

- Aquest procés t'ha portat a conèixer a força i diferents inicia-

tives internacionals...

Internacionalment he mantingut des de fa força anys tot un seguit de contactes amb organismes i persones que porten una pràctica d'investigació i d'acció alternativa. El Centre de Tecnologies Alternatives de Gal.les és possiblement una de les experiències més interessants.

- Com veus el moviment ecologista català?

Sempre hi ha hagut multitud de grups locals, comarcals... grups de tota mena dedicats a problemàtiques concretes. Moltes de les persones que estaven involucrades en moviments ecologistes militaven també en partits convencionals. En aquesta situació, els primers que van voler realitzar una acció ecologista autònoma van entrar en contradicció amb molts d'aquests sectors que militaven políticament i que ja tenien les seves opcions. I això sempre va impossibilitar *de facto* que es pogués crear una opció majoritària a finals dels setantes. No va ser fins el 1983 que un sector considerable del moviment ecologista que actuava a Catalunya va fer l'opció d'organitzar-

se políticament a través d'Alternativa Verda. Això va causar una crítica molt poc solidària ja que podíem estar equivocats, però era una tendència que passava arreu del món. Pretendre frenar-la era una mica absurd ja que tard o d'hora hauria sorgit.

- El fet nacional, com és situa dins de tot aquest procés?

El factor nacional ha tingut una influència considerable dins del moviment ecologista. Pensa que des del 83 que comencem a plantejar-nos organitzativament i política fins al 93 que hi ha un congrés de refundació, sorgeixen tot un seguit de grups i opcions polítiques en les que el factor nacional és clau. Tant l'opció cívica com la política sembla que actualment hagin entrat en una fase de superació d'antics problemes. En aquest sentit t'he de dir que jo he estat un dels que han impulsat aquest procés.

- Com veus el moment actual?

La part més cívica ha anat funcionant amb els seus alts i baixos. Ara en l'actualitat és un moment dolç pel que fa al moviment ecologista.

Crec que l'alternativa a la degradació actual ha de bascular sobre tres aspectes bàsics: l'opció d'esquerres, la qüestió ecològica com una cosa global i la qüestió nacional.

Actualment hi ha diferents forces polítiques d'esquerres que cada cop més entenen que l'ecologisme tindrà un paper important, però es clar, han de deixar una mica de creure's que ells són l'alternativa, ja que aquesta serà una cosa més diversa i més complexa.

- Tanmateix el que em fa por de totes les iniciatives d'esquerra fins

i tot les d'un caràcter fortament nacional, que es canvïi el discurs però que no es canvïi el contingut, les actituds, maneres d'organització...

Si això no canvia, malament rai. Personalment crec que només podran sobreviure si realment canvien d'actitud. Això sí que possibilitarà que hi hagi entesa amb els ecologistes i amb els moviments socials emergents.

- Quina creus que és l'alternativa energètica a nivell mundial?

El model energètic està basat globalment en un 75% en combustibles fòssils. Pensa que l'energia nuclear a nivell d'energia primària a tota la Terra no arriba ni de bon troç al 10% de tota l'energia. Ara bé, si només mirem l'aspecte d'energia elèctrica es diferent. Tingues en compte que l'energia nuclear serveix només per fer electricitat, no serveix per a res més.

Les energies renovables i la crítica a la nuclear era un cavall de doble batalla que es sobreposa, perquè clar, quan fas una crítica a l'energia nuclear tant a nivell ecològic, com tecnològic, com econòmic i et pregunten quina alternativa dones, el que fas és parlar de les energies renovables.

Al inicis em dedicava molt a donar xerrades explicant els impactes ecològics i socials de l'energia nuclear i defensant per altra banda les energies renovables.

Ara bé, va arribar un moment que no n'hi havia prou en dir-ho, calia portar-les a la pràctica. De la mateixa manera que hi havien a l'estranger diferents experiències i grups que treballaven en aquest tipus d'energies, un grup de persones vam voler-ho fer aquí a Catalunya i va ser aleshores que va nèixer la cooperativa Ecotècnia.

El fet d'haver-nos de presentar a un concurs oficial per a la construcció d'aerogeneradors de més de 15Kw va forçar el fet que Ecotècnia ens constituíssim com a cooperativa. Això va ser el que va possibilitar el que un grup de gent sense capital, només amb uns certs coneixements poguessin desenvolupar tecnologies per aprofitar la força del vent.

- Per acabar, parlan's una mica del GCTPFNN.

Vinculat amb la qüestió més nuclear, un grup de gent vam crear el Grup de Científics i Tècnics per un Futur no Nuclear (GCTPFNN). Es constituí oficialment cap l'any 87 després de l'accident de Txernòbil, però ja havia fet activitats durant tots els anys vuitantes.

A partir del 1987 hem organitzat anualment unes conferències rigoroses a nivell tècnic, però divulgatives, presentant alternatives energètiques. Tingues en compte que presentar alternatives energètiques en la situació actual té certes dificultats, no és una cosa senzilla ni simple. Proposem posar a l'abast de la gent de Catalunya preocupada per aquests temes, estudis i propostes que es fan arreu del món, convidant a personalitats internacionals... amb una clara intenció de promoure un debat energètic inexistent al país, el qual el considerem bàsic perqué configura la nostra manera de viure.

Joan-Ramon Gordo i Montraveta

ASSOCIACIÓ CULTURAL

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

En/Na _____

Adreça _____ Telèfon _____

Població _____ Comarca _____

☐ Em subscric a "VIA FORA!" (1.200,- pessetes/4 números)
☐ Vull rebre el nº de "VIA FORA!" (350,- pessetes)
☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (1.000,- pessetes/trimestre)
☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (1.500,- pessetes/trimestre)
☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (2.000,- pessetes/trimestre)
☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (pessetes/trimestre)

Forma de pagament

Gir postal
Domiciliació bancària (preferentment Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona)
En efectiu (personalment)

Data Signatura

ASSOCIACIÓ CULTURAL

BUTLLETA DE DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

Nom i cognoms _____

Caixa/banc _____ | | | | | Agència | | | | |

Llibreta nº/c.c. nº | | | | | | | | | | | |

Adreça _____ Població _____ Comarca _____

Senyors, els agrairé que amb càrrec al meu compte/a la meva llibreta, atenguin, fins a nova ordre, el rebut que periòdicament els presentarà ENLLAÇ per al pagament de la meva col.laboració.

Data Signatura

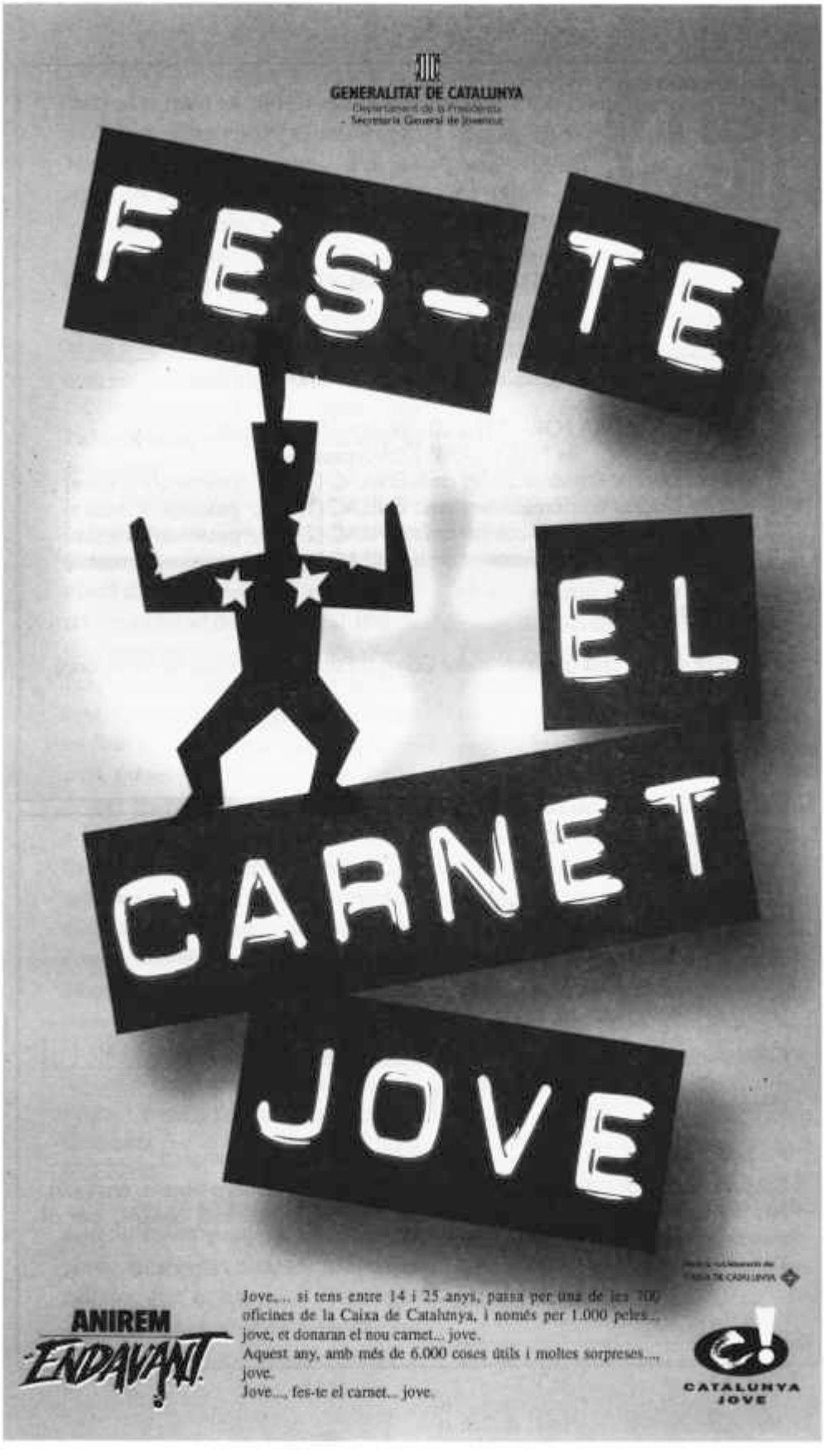
GENERALITAT DE CATALUNYA
Departament de la Presidència
Secretaria General de Joventut
FES-TE
EL
CARNET
JOVE
ANIREM
ENDAVANT
Jove... si tens entre 14 i 25 anys, passa per una de les 700 oficines de la Caixa de Catalunya, i només per 1.000 peles... jove, et donaran el nou carnet... jove.
Aquest any, amb més de 6.000 coses útils i moltes sorpreses... jove.
Jove..., fes-te el carnet... jove.
CATALUNYA
JOVE

ENHAVO CONTENTS

Cefartikolo. **3** Editorial.

La renkontiĝo inter konceptoj de la organika vivo en Okcidento kaj Oriento kaj ĝiaj eblaj profitoj en la moderna medicino. **4** The conceptions of organic life encouter in Occident and Orient and its possible utilization in modern medicine.

Kien ni iras? (kaj 2) kie ni estas: burĝaro; teknoburokratio. Alternativoj. **9** Where are we going? (& 2nd) where we are: bourgeoisie; technobureaucracy. Alternatives.

Aktiveco, produktiveko, konkurenco, la glora tago alvenis. **19** Activity, productivity, competitivity "Le jour de gloire est arrivé".

La Asocio de Spektantoj de la Teatro de la Malnova Bazaro de Ripollet. **26** Spectators Association of the Ripollet Old Market Teatre.

La civitaneco, la komununa dimensio kaj la kultura plurismo. **29** Citizenship, communitary dimension and cultural pluralism.

Os papiros do Medulio El mestre mag. **39** Os papiros do medulio. El mestre mag.

La Kultura Parko de "El Maestrat Terolenc". **40** The Maestrat Terolenc Cultural Parc.

Konversacio kun Pep Puig. **49** Talk with Pep Puig

Paper ecològic
100% lliure de clor

VIA FORA!! núm 43. Estiu del 1994. *Publicació per a la gent culturalment activa.* Podeu reproduir qualsevol article sempre que sigui de manera íntegra, però us agrairíem que en fóssiu constar la procedència.

EDITA: ASSOCIACIÓ **enllaç** Apartat de Correus 85, 08291 RIPOLLET (el Vallès Occidental), telèfons: 692 51 83 - 675 27 83 i al CENTRE DE CULTURA , Turó dels Pujols, 08739 Guardiola de Font-rubí (Alt Penedès), telèfon 897 43 05.

VIA FORA!! és composat electrònicament pels membres de l'Associació comptant amb la col.laboració de Servei de Secretaria S.A. Imprés als PP.CC. a La Impremta (el Prat de Llobregat), amb paper ecològic de 90 grams. D.L. B-13.925/1984 I.S.S.N. 0214-672X.

VIA FORA! és membre de l'APPEC (Associació de Publicacions Periòdiques en Català).

VIA FORA!! és fruit d'un treball col.lectiu i està coordinat per: Andreu Caralt, Leonor Carrion, Eugeni Chacer, Núria Font, Àngels Fortuny Morera, Joan Ramon Gordo, Rolf Kraus, Dolors Moreno, Agustí Nicolau, Marta Romaní, Jaume Sobrevals, Milagros Vallès i Lluís Vàzquez.

En aquest número han col.laborat en les traduccions: Ramon Llop, Llibert Puig, i l'Associació Catalana d'Esperanto.

enllaç no s'identifica necessàriament amb els articles que van signats pels seus autors.

editorial	***Editorial.***	*3*
altrament	***L'encontre de les concepcions de la vida orgànica en Occident i Orient i els seus possibles aprofitaments en la medicina moderna.*** Nagao Tsutomu.	*4*
	Cap a on anem? (i2) On som: Burgesia, Tecnoburocràcia. Alternatives. Raúl García-Durán Lara.	*9*
	Activitat, productivitat, competitivitat, "le jour de gloire est arrivé". Marta-R. Domínguez Senra.	*19*
cada terra fa sa guerra	***L'Associació d'Espectadors del Teatre del Mercat Vell de Ripollet.***	*26*
sota la ploma	***La ciutadania, la dimensió comunitària i el pluralisme cultural.*** Agustí Nicolau.	*29*
relligats	***Os papiros do Medulio.*** Xesús Ferro Ruibal.	
	El mestre mag. Antoni Fortuny i Feliu.	*39*
reus, parís i londres	***El Parc Cultural del Maestrat Turolenc.*** Francisco Javier Díaz Soro i Mateo Andrés Huesca (C.D.M.T.)	*40*
a la intempèrie	***Conversa amb en Pep Puig***	*49*

en llaç

Associació cultural